

Educație estetică?

Este astăzi un loc comun, repetat în variante infinite, începând cu „arta imobilează” și terminând cu „poezia înalță sufletele”, afirmația rolului etic, al emoțiilor estetice. O doctrină teoretică de răspândire care poate fi făcut responsabil în bună parte John Ruskin, a contribuit să înrădăcească în conștiința marelui public, credința într-o posibilitate de înrăuțire a caracterelor, prin manifestări de ordin artistic. Dacă teza nu e cu totul lipsită de substrat real, expunerea ei sub forma brută, geometrică acceptată, a circumscrierii rolului valorii estetice la rezultate etice, nu poate fi desigur, decât o contrafacere stângace a aspectului inițial al problemei. De parte de a o primi și utiliza sub forma aceasta — despre un rol etic al artei sunt multe de spus, dar nu este în intenția articolului acestuia, — nu ne putem opri a aminti circulația intensă de care se bucură în public teoria de mai sus.

Valoarea ei pentru conștiința marelui public ne interesează acum. Și despre o contravenire la credința pe care masele i-l acordă, avem să vorbim aici.

O nedumerire ne încearcă, cu atât mai acută cu cât motivele ei reale sunt atât de apropiate: cum s'a putut uita că, pentru marea publică, dacă mediocritatea este nu numai îngăduită, dar uneori chiar reclamată de-a dreptul (calitățile ei de conveniență socială, de conformism și tensiune redusă fiind cele cu mai mare priză la mulțime), apoi neghioaba de-a dreptul nu-i poate fi impusă fără primejdie pentru ce-l ce încearcă aceasta.

Sistemul „ouălor clocite” la teatru, — adoptat uneori și în sălile de conferință, — nu a fost, pe câte știm, până astăzi utilizat pentru cazul literaturii sau artei plastice. Aici metoda coercitivă a publicului spontan în reacții este mai simplă: obiectul care materializează ideea neghioabă este molest sau distrugător. Cartea mai poate avea, ca simplă maculatură, întrebuințare. Pânza ca mușama, statuia de bronz ca nicovață de sticlă fără caragialeștii preșii din birourile avocațiale („Art. 214”, Momente, schițe, amintiri), fiecare operă de pseudo-artă își găsește — și nu pe nedrept, — funcții mai adecvate decât cele estetice. Admițând totuși că publicul nu va reacționa; că va lua, cum se

zice, de bună, litera tipărită, sau egida unei instituții de înaltă cultură, ca Academia Română de pildă, este acesta un motiv să ne batem joc, literalmente, de sentimentalismul etic al cetățenilor, impunându-le spre admirație săli întregi de ineptii picturale?

Vor fi unii care nu vor ști ce să creadă: categoria e cea mai fericită. Vor mai fi o parte care vor strânge din dinți și vor face fiere: în afară de funcțiunile biolare deranjate, niciun accident, ireparabil nu se va produce pentru ei. Dar există o categorie mai expusă: aceea a tinerilor care nu și-au putut forma încă gustul, sau a școlărilor care oscilează între pompiersmul efectelor prestigioase și seriozitatea statorniciei întru înlăturarea eroarei. Toma Necredincioșii artei, cei ce n'au putut încă să se decidă pentru spinoasa trudă a „tabulei rase”, a „totului dela început”, învingând tentația firească a începătorului, — pentru spectaculosul efectelor facile, aceștia sunt cei ce vor suferi de pe urma expozițiilor neghioabe. Facem an de zile, în școala primară și în cursul secundar, educație — bună, rea, dar o facem — educație estetică a școlărilor. Tinerii cu apercipia deformantă a insalubrității artistice deprinse de-acasă, dela pereții ornamentați cu pânzele de bălci, din sufrageria cu pretenții a burgheșilor mărunți, incuși și suburdani, abia dacă pot, în preajma bachelatului, silabisii frumosul de urât, autenticul estetic de „Kitsch”-urile plastice, literatura bună de poza nesinceră și artificial tendențioasă. Și iată că-l avărlim, venit în orașul cultural al lui Bucur, de-a dreptul în aporia fundamentală a începutului, sufrageria suburbană naltă mutată în localul Academiei Române.

Cine-a văzut sala Dalles din Octombrie una mie nouă sute patruzeci și unui, secolul XX, ne va da dreptate. Palma care loveste pe cei ce mai trudesce pentru artă o lăsam de-o parte. Dar ce ne facem cu trâmbișata educație estetică? Și cum rămânem cu rolul de macara morală a artei?

Așteptăm — și cu noi opinia publică a lumii culturale românești, un răspuns. Ca să nu fim siliiți a ni-l da singuri, pe cel rezultat din tăcerea acuzatoare.

ION FRUNZETI

Crepusul de toamnă...!

Condiția materială a scriitorului constituie de atâtea vreme o problemă căreia nimeni nu i-a dat un răspuns limpede, deși în dezbaterile literare din ultimii ani, toată lumea a fost de acord că e necesar o revizuire a soartei acelor, cari alimentează cu truda creației lor spiritualitatea contemporaneității. În fiecare toamnă, te întâlnești pe stradă sau la cafele cu poeți tineri, ori prozatori peste cari anii s'au așternut viguroși, cari psalmodiază acelaș refren al situației lor grele în cari sunt siliiți să-și ducă viața și viaștoria...

Când răsfoești revistele literare ale vremii și poposești în atmosfera cenelelor și frățietății de scris de acum patru-cinci decenii, ai impresia că te afli în o lume ireală, care n'a fost posibilă decât în fantezia unui povestitor... Caragiale a trăit într'adevăr anii când ajută cu parole și hrană pe toți publiciștii vremii la restaurantul lui care și-a închis porțile tocmai din pricina acestei mărimii. Maioreșcu primea acasă, pe orice începător ca să-i asculte cu blândețe manuscrisul și să-l ia în grija lui dacă întâlnea un talent de promițătoare resurse. În acest sfârșit de Octombrie, nu mai regăsești nici ecoul, nici palida imagine a toamnelor de odinioară scriitoricești. Sunt azi o seamă de scriitori cari dețin posturi oficiale dela înălțimea cărora ar putea să-i sprijine pe cei tineri. Sunt alții cari prin notorietatea lor, ar reuși să le înlesnească aceluia cari le bat la ușă, — tot atât de sfoși și talentați cum au fost și ei altădată —, posibilități o-

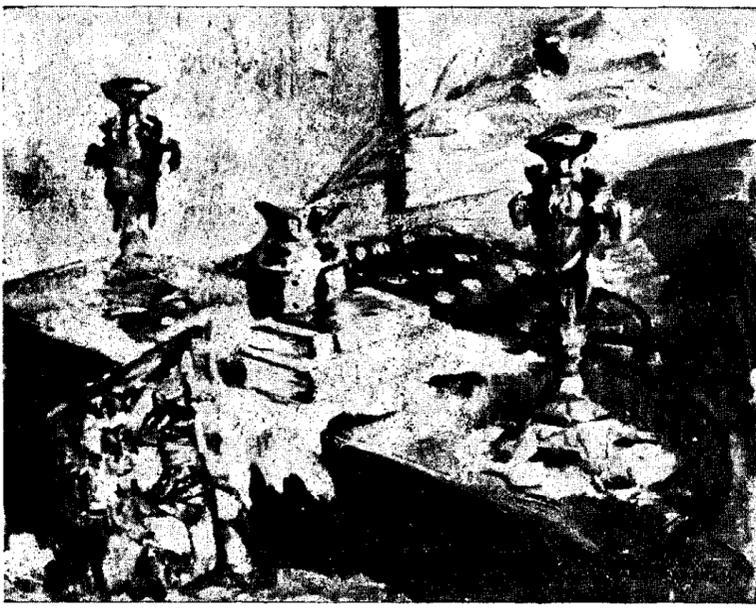
menești de trai și creație, fi-rește. Toți aceștia rămân însă închiși în „turnul lor de fildeș”. Și în timp ce după ușile capitonate pe cari în tinerete le-au răvnit, dar la cari n'au ajuns decât datorită unor fericite împrejurări, „cei câțiva” se dezinterețează de marea pleiadă a aceluia cari privesc mohoriții asfaltul umed al crepusculului autumnal prin geamurile dela „Café de la paix”, vremea se cerne același, fără să aducă vreo schimbare cu fiecare an care se duce, în acest echivoc, dar nedrept tablou bacovian.

Iată, într'una din serile trecute un poet întors depe front s'a prezentat directorului unui mare cotidian din Capitală, cerându-i pentru niște versuri de război, suma de trei sute de lei. Directorul a răscuit distras manuscrisul, și-a aruncat chiar privirile pe el, apoi a răspuns calm și nepăsător:

— Se publică dacă vrei, dar nu se plătește, n'avem nevoie de poezii în definitiv...!

Și în această vreme sunt atâtea biblioteci și muzee unde nu prea mai dă nimeni dela o vreme și unde spiritul lor animator, ar putea aduce atâtea miracole...

AL. RAICU

St. POPESCU GHIMPAȚI

Natură moartă

Simion Bărnuțiu student în Italia

de Prof. Alexandru Marcu

Lui Simion Bărnuțiu i-a fost dat să rămână student aproape toată viața, până târziu, după cei 46 de ani ai unei existențe de penibile frământări și de neștute sacrificii, dacă se ține seama că de fapt „profesorul” care a fost el de timpuriu la Blaj, învățase carte nu numai acolo, dar și la Carei, la Sîmleu, la Sibiu și apoi în Italia, la Pavia, de copil aproape, până târziu, după 1854.

Indepărtat din învățământul dela Blaj, el nu sovăise într'adevăr a cobori iarăș pe banca de învățare la Sibiu, în atari împrejurări surprinzându-l Revoluția din 1848—1849, care avea să dea un excepțional prilej acestui modest „student”, să intruchipeze aspirațiile unei întregi Națiuni, în celebrul Discurs din câmpul de lângă Blaj, pe care ar fi bine să ne deprindem a-l considera atât drept expresia conștiinței naționale a Românilor transilvăneni în lupta cu celelalte Naționalități, cât și drept expresia revoltei lor împotriva Federalismului cosmopolit, atât de ademenitor în întreaga lume romantică de pe atunci. În cuvântarea dela Blaj, pot fi surprinse astfel, în conflict ideologic, două lumi: aceea a Europei carbonare, a unui Mazzini în Occident, ori a unui Bălcescu în „țară”; și, împotriva acestei Europe, naționalismul refractar, xenofob și dărz al lui Simion Bărnuțiu.

Momentul acela mare din viața lui, tre-cușe toșuș repede. Nu mult în urmă, tribunalul avea să cunoască o aventuroasă pribegie din Carpații Ouhului până pe malurile Bosforului și de acolo până în părțile de sus ale Adriaticii pe atunci austriacă, pentru ca sărăciții Revoluției să-l afle la Viena, de unde, între anii 1849 și 1852 a bătat de mai multe ori drumul înspre casă.

Au fost pentru Bărnuțiu anii de truda punerii în valoare, pe lângă Impărație, a jert-felor românești, pentru Impărație, în acea Revoluție. Prins mereu cu „lucurile cauzei naționale, ca deputat” al Românilor să scrie el însuș mai târziu, foarte subred despre partea sămăntii, ca și despre a sărăciei; obosit sufletește de amarul de-a nu putea face să triumfeze drepturile Românilor, în timp ce, spunea singur, bine vedea că „re-apliunea triumfă în toate părțile”; destul de necruțător urmărit și stingherit de Poliție, mult respectatul profesor izbutise în cele din urmă să se poată înscrie ca student la Facultatea Juridică din Viena; dar, dela început, își dădea seama că nu se va simți prea bine acolo, astfel că se gândea tot mai stăruitor să-și poarte eterna și postuma-i studenție pe alte bănci, mai comode poate decât cele dela Viena tuturor împrejurărilor vitrege în care-i fusese dat să respire, în sfârșit, la un tîlu academic mai înalt.

Sigur este că în toamna anului 1852, Bărnuțiu se hotărîse definitiv să-și continue studiile în Italia și anume, la Facultatea de Drept din Pavia, adică în acea parte a Italiei care se afla încă înglobată, cași Transilvania, între frontierele vastei Impărații habsburgice.

Pavia, vechea capitală efemeră a Regatului Longobard, este o modestă localitate de provincie mai jos de Milano. Străbătută de Ticino, râul aducător aminte pentru studentul nostru de Mureșul transilvănean: domi-

nată de silueta masivă a catedralei sale în cel mai autentic stil gotic-lombard; cu aerul său vetust și podul acoperit cu olane, de peste apă; străjuită până astăzi de turlele medievale; cu modesta înfățișare a unui târg studentesc, cu palate închise și gazde ieftine; înzăpezită iarna și dogorită vara de arșiță, Pavia — celebră în deosebi pentru Certosa din apropiere — era desigur locul cel mai potrivit din câte ar fi putut să-și doarească Simion Bărnuțiu, pentru continuarea, discretă și sigură, a studiilor.

Amintiri ilustre, până la aceea a Sfântului filozof Augustin, înmormântat într-o biserică din Pavia, sau până la aceea ale Renașterii din timpurile de fast ale Seniorului Lodovico il Moro și ale Beatricei d'Este, consacrate prin magicul monument al Certosei, răsărit în marmoră și aurării din iarba unei poaizi din câmp, îl puteau impresura în tot felul.

Cercetări întreprinse de mine la Pavia acum 15 ani, mi-au îngăduit, nu fără greutate, să identific locuința lui Bărnuțiu acolo. Aceasta se găsea în vechea „Contrada di Santa Mostiola”, în unul din cele mai retrase și pitorești colțuri ale târgului, chiar sub una din înaltele turle medievale, care au dat totdeauna nota caracteristică acestui oraș. În acea uliță doinică își descoperise, așa dar, studentul nostru gazda de care avea nevoie, potrivită cu sărăcia și cu firea lui; cu înfățișarea lui chiar, așa cum o surprinsese, încă din 1848, un Sion, adică drept „o fantasmă ce ar fi abandonat Purgatorul, ca să se mai întorcă odată pe lume;” sau așa cum îl va portretiza mai târziu, la Iași, cu atâtea contur plastic, Gheorghe Panu: „Vedeam pe la orele două pe un bătrân slab, cu o figură blândă, cu un aer foarte modest în spate cu o pelerină cenușie, fu-rizându-se printre elevi și intrând în cancelarie”; precum se va fi strecurat umbra sa discretă străngând peste umeri aceeaș pelerină, dar nouă, atunci când și-a făcut intrarea în acel orășel al studenției sale, îngândurat și necunoscut.

Începeau astfel pentru Simion Bărnuțiu acele zile de nebănuite frământări prin străini, pe care mi-a fost dat cândva să le pot retrăi în cele mai dramatice și neștute amănunte, datorită faptului că am putut să identific în arhivele Academiei Române, tocmai pachetul cu scrisori ale lui Bărnuțiu dela Pavia, către prietenii săi mai tineri Popiu Ilarian și Iosif Hodoș, aduși de el tot în Italia și înscriși pentru doctoratul în Drept la Universitatea din Padova, nu la Pavia, spre a nu atrage atenția Poliției asupra lor în chip prea insistent; precum am identificat scrisorile acestora către „Bătrânul”, cum obișnuiau să-i spună fățiș pe atunci; sau scrisorile lor comune, către cei de „acasă”, cu care nu înțelegeau fiind în Italia, în nici un fel, să întrerupă legăturile, întru consolidarea poziției Românilor față de Impărație, în lupta pentru cucerirea, cât de cât, a drepturilor la viața națională; ba până și scrisorile adresate lui Părinte Balint, care, în lipsa burselor făgăduite, i-a ținut pe cei trei studenți cu bani la învățură în Italia.

(Urmare în pag. 2-a)

Expozițiile de artă plastică

de RADU I. PAUL

Am trecut în revistă zilele trecute cele câteva expoziții de artă plastică cu care s'a deschis sezonul de iarnă în Capitală. Intenționam să fac o cronică de ansamblu fără obligațiuni de prietenie, de politețe, sau și mai rău, de profesie. Mă preocupă mai mult orientarea publicului decât interesul oricât de legitim și exigent, al expozițiilor. E drept că obișnuit cronică plastică procedea chiar dan'doaselea. Dar, în sfârșit, făcă fiecare cum credea de mai bine. Deocamdată avem alteceva de spus:

De unde am plecat de acasă cu gândul să fac o cronică plastică după cele văzute la fața locului, am fost obligat să mă gândesc cu totul la altceva.

În primul rând m'am oprit la expoziția Doamnei... de la Atheneu. Curiozitatea și nerăbdarea de a gusta mai repede din ce e mai bun — pe care mi le sfârșise o cronică din ziarul Curentul, încălecată cu toate superlativalele elogiilor — m'am îndreptat aci. Mare mi-a fost însă desamăgirea în fața celor văzute, dar și mai mare mahnirea împotriva cronocarului care m'a indus în eroare. Și poate buna mea credință n'ar fi fost atât de ușor înșelată, dacă la autoritatea slovei scrise, nu s'ar fi adăugat autoritatea instituției, care a primit să ospitalizeze operele D-nei...

Plecând bombăniind de la frumoasa expoziție, făceam în minte cam următorul bilanț al daunelor morale și materiale pricinuite de această inducere în eroare, pusă la cale printr-o triplă complicitate, artă, presă, instituție de cultură: 1) indispoziție și enervare — (în loc de însemnare și elevare sufletească); 2) pierdere de timp; 3) scăderea

prestigiului instituției în care e adăpostită expoziția și implicit scăderea prestigiului oficialității; 4) compromiterea creditului organelor de publicitate și a slujbaşilor lor; 5) depravarea gustului estetic al marelui public ne-prevenit etc., etc.

De la Atheneu trec la Fundația Dalles, sigur că aici, având de-a face cu un local al celei mai înalte instituții de cultură a Statului, Academia Română, n'ar putea să ni se ofere decât lucruri într'adevăr demne de văzut.

Intr'adevăr, trei sau patru din cei cinci expoziții de la Dalles, îndeplinesc „cel”, puțin condițiile minime a ceea ce se poate numi o lucrare artistică. Ba chiar am fost plăcut impresionat la unul dintre aceștia (D-na Massaci), de câteva tablouri remarcabile de puternice, de superioară factură artistică.

Dar pân'la urmă nici aci n'am fost cruțat de cruda desamăgire suferită la Atheneu. În mijlocul expozițiilor de la Dalles, a fost tolerată, fără pic de scrupul, etalarea unor orori, care distrug atmosfera selectă și sentimentul de elevare, pe care tebuie să le creeze orice mediu de artă adevărată, făcându-te în schimb să crezi că te găsești la vreo expoziție de bălciu de la periferie, unde expun pictori cu educație artistică și cultură de reanajați.

Această expunere de opere lipsite de valoare, este și o ofensă nemeritată adusă pictorilor serioși, pe care penibila învecinare a ororilor susnumite, i-a înjosit și i-a dăunat moralmente și poate chiar materialcește.

(Urmare în pag. 5-a)

Moment liric. — Cei mai dis-trinți în aparență sunt în adevăr cei mai atenți observatori: adică poezii, artiști.

Autorul era îndreptățit să se mândrească, desigur, cu această pereche de versuri din „Le ci-metiere marin”:

Comme le fruit se fond en jouissance,
Comme en délice il change son absence.

Momentul liric sugerează cu o desăvârșită fluență a expresiei, transformarea euforică a vizualității, în desfătarea „deliciei”; — participarea cu intensitate a întregului sensoriu.

Momente ca acesta, de supremă poezie, în expresia căruia poetul captează intuiții profunde sunt posibile doar într-o privire, apar-tinând distrată, dezinteresată asupra lumii. Ca să știm ceva, așa ar trebui să ne putem uita la tot ce ne înconjoară. Dar ne-am deprins prea mult să avem despre lucruri o cunoaștere apropiată doar în măsura în care ne stăruie de ele — până într'atâtă că nu-m simțim stăruie ceea nu e, de bună seamă, decât folosința ce avem despre ele.

Cel care știe, în sensul curent al cuvântului, are neopărat o atitudine autoritară, de om știutor și prevenit. Dezordinea trebuie organizată, lumea este necesară. Lumea e însă... așa cum este, posibilă numai; dezordinea doar aparentă: totul comunică, își co-respunde sau se echivalează. Criteriile noastre sunt aluzii la realitate și repere de orientare în cuprinsul ei care nu poate fi cuprins în definiții. Dar acestea sunt exclusive, pe când într-o privire dezinteresată nu apar realități care se exclud, fiindcă totul comunică într-o neîntreruptă transformare: Comme le fruit se fond en jouissance...

Pe dedesubtul priveliștei sistematizate despre lume pe care ne-o înfățișează reprezentările noastre, transpare adevărata realitate, osmotică, neconținută, gurgătoare. Hărțile geografice sugerează că formele pământului sunt net delimitate prin curbe de nivel.

Dar noi știm că acestea sunt convenții, că formele fizice ale realității se continuă fără întrerupere unele prin altele, că apele isvoarelor se amestecă cu ale mării, că felurile de vietăți se

transformă, că rasele și neamurile comunică și se întrepătrund și că în adevăr natura realității este simfonică.

Dar între ordinea fizică și aceea sufletească există simetrii și ritmuri edificatoare. Cum se încalcească și se pătrund straturi de vârste geologice diferite, vârstele și stările sufletești se prelungește într'un fel care înfrânge orice putință de prezentare metodică a lor. Lirismul febril și generos al adolescenței fertilizează biografiile până departe. În miezurile maturității. Fiecare clipă trăită în intensitate își caută semnificația în durată. În fond, viața fiecăruia, ceea ce numim continuitate biografică nu este decât romanțarea, adică stieirea de conținut semnificativ a unor clipe de aces-t fel. Prin asta nu încerc o explicație. E doar o intuiție — și intuițiile nu explică nimic. Dar ele se verifică într-o privire dezinteresată.

Tineretea. — Toate erau cum au fost până de curând, dar sunt parcă n'ar fi și ar vrea să fie. Ce anume? Nu mă întreba că nu știu.

Sau: te simți somat să reacționezi spontan, să iei o hotărâre; sau niciuna... Tot ce este, deodată pare cuprins de neastămpăr și nerăbdare, ca și cum toate n'ar fi fost odată pentru todeauna făcuse. Ca și cum creația ar simți durul să mai fie odată creată. Prudent, sentimental confuz, de radioasă întâmpinare — cu nu știu ce tresăriri de spaimă obscure — s'ar putea numi: tineretă. Totul e de făcut, totul e posibil, numai să vreau. Dar nu vreau, acum.

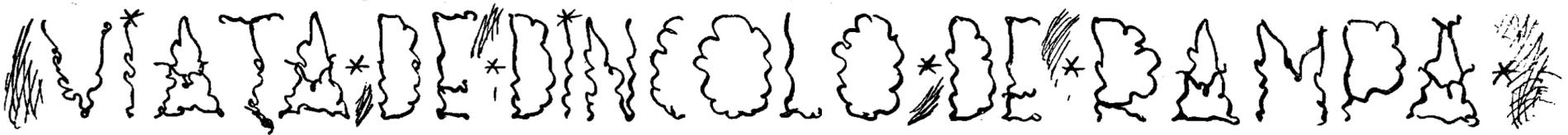
Ce importanță are: acum sau mai târziu? Nimic nu are importanță și niciodată nu e prea târziu. Oricum — și așa — tot din ce știu este făcută ignoranța mea despre lume.

Și iarăși, toate erau cum au fost și până de curând, etc.

De amicitia. — Descoperind cu încântare că au aceleași motive și argumente ca să se vait împotriva soartei, își zic prietenii și unii fără altul sunt convinși că nu mai pot trăi.

Politicosul: își îmbracă paltorul, i se agată o măneacă de un cui și crezând că cineva îi fine, salută confuz și multumeste. Dar nu e nimeni.

MENALC

Cronica dramatică

TEATRUL NAȚIONAL: TIMON AL II-LEA, de ION SÂN-GIORGIU

Timon al II-lea a ridicat mari întrebări și s'a bucurat de elogi entuziaști dar și de critici negative.

Această luptă deschisă a contribuit, în plus, să vadă spectacolul dela Național — pe care, mărturisesc, l'am urmărit cu vie atenție — captat de desfășurarea conflictului încă dela primele replici.

Odată cu căderea cortinei mi-am putut explica multe lucruri.

În primul rând, critica subiectiv negativă. Într'adevăr suntem în plin război. Într'o atmosferă de incertitudine. Pentru mulți chiar ziua de mâine este un semn de întrebare. Din cauza asta prezentul este trăit cu toată intensitatea. Lumea folosește orice prilej pentru petrecere. (De altfel, doar așa se explică funcționarea în Capitală a șapte teatre de revistă ori comedii facile și anunțarea deschiderii altor vreo două...) Spectatorul este dornic de destindere, de uitare. Scopul lui este doar înveselirea... și nimereste — atras de subtilul „comedie în trei acte” pe care-l poartă lucrarea d-lui Ion Sân-Giorgiu la Teatrul Național. Aici încearcă o mare recepție. De unde — datorită „orlalte teatre — d. spectator înțelege prin comedie o piesă cu situații mai mult sau mai puțin vizibil obscene, cu replici ascunse și excitante, nu asista la un spectacol care accepta titlatura de comedie în intelesul clasic. Și, de unde, se așteptau să petreacă de minune au sunt puțini acei care se uită în dreapta și stânga, în sală ca să observe dacă au fost desoperiți de ceilalți spectatori

în vreun rol de pe scenă, în postura de moștenitor sau chiar a eroului principal. Într'adevăr, acesta-i caracterul cel mai bine reliefat al acestui spectacol: necruțător. Și, atunci, cetașeanul preferă să se ducă la cutare teatru, să ia un bilet în primul rând, să se extazieze de picioarele „fetelor” decât să se ducă la Național și să-și asculte asprul rechizitoriu pe care — indirect — i-l-a pregătit copios d. Ion Sân-Giorgiu.

Aceasta, însă, nu motivează suficientă întrebare, cetiță undeva, în presă, că de ce se joacă piesa d-lui I. S. G. pe prima noastră scenă — fiindcă presa, în sine, are remarcabile calități.

Meritul cel mare este că deși de factură retorică, totuși nu supără. Și nu supără fiindcă personajele principale sunt redote omenești. În special: Nae Dragoman și ratatul său moștenitor Papadoole.

Și aici intervine reversul: ceilalte personaje ne sunt unilaterale redote. Nu știm despre ele decât ceea ce le interesează, într'adevăr, la maxi-

mum, moștenirea. Și, desigur, c'ar fi fost bine să avem și alte mdicii despre ele — cum ar fi, bunăoară, în parte conturată viața Irinei.

Două personaje — am spus — se bucură de întreaga atenție a autorului: Nae Dragoman și Papadoole.

Nae Dragoman este un avar rafinat, un avar pe care nu-l întâlnim în repertoriul clasic El nu umblă peticit, nu este meschin: el dă ospete regesti și ține o întreagă serie de rude pe care le îmbracă, etc. Rude de care, însă, până la urmă, se teme pentrucă știe că-i vor cheltui averea strânsă cu greu de el. Risipa averii muncite... asta îl doare și-l duce la dăruirea ei Statului pentru a se răbuna — ca un al doilea Timon din Atena — pe rudele care voiau să-l moștenească. O răbunare pregătită minuțios și copios savurată de spectatori.

Nae Dragoman este realizat prin firescul acțiunii care o înțreinde, prin omenscul reacțiunii.

Papadoole este un nepot, ținut de Nae Dragoman la învățătură prin străintăție, de unde s'a întors cu două foi tipărite — „dar geniale”, adaugă el — și cu ratarea vocației filosofice, dacă ar fi avut-o vreedată.

Ceilalte personaje doar estompeate. N'am de ce să povestesc spectacolul; cine știe? ași putea comite și eu vreo greșală grosolană ca acei care au întocmit programul și care... omoară pe Irina, deși ea trăește, rămânând singura moștenitoare.

Spectacolul dela Național ridică și o problemă social-politică: absența burgheziei și așa zișilor boieri (mai mult sau mai puțin moșieri) dela reprezentări. Dar faptul este perfect explicabil. D. Ioan Sân-Giorgiu nu este de loc comod burgheziei noastre liberaliste — rămânând pe vechea-i poziție, de procuror al acestei lumi.

Răzburarea acestei lumi se traduce prin opoziția pe care o face spectacolului, prin o parte din presă la care mai are încă preponderanță.

Distribuția a însumat nume de mare rezonanță ale primului nostru Teatru. Rolul principal l-a deținut d. A. Calboreanu care a fost conștiincios în redarea lui Nae Dragoman. S'au remarcat, în deosebi, d-na Maria Voluntaru (Zoe) care a trăit intens rolul ce i s'a încredințat și d. I. Manu (Papadoole) are a realizat o adevărată creație. Cuvinte de laudă pentru d-na Sonia Cluceru și d-nii I. Ulmeni și N. Brancomir.

În notă: Emilia Cozachieviici.

D-na EUGENIA ZAHARIA co-directoarea „Teatrului Nostru” care joacă frumosul succes „Scandala Dragostei” de Michel Duran

SĂPTĂMÂNA ACEASTA,

teatrele bucurestene s'au luat la întrecere.

Evenimentul care confisică atenția spectatorilor noștri, este fără îndoială reprezentarea tragediei lui Shakespeare „Hamlet” în regia d-lui Soare Z. Soare, cu d. George Vraca, în rolul titular.

Apoi, inaugurarea teatrului Comie unde un număr de alese și verificate elemente artistice, prezintă spectacolul feerie-muzical „Luna știe dar nu spune”, în adaptarea aplaudatului comie H. Nicolaide și, în fine, redeschiderea teatrului „Tudor Mușatescu” cu piesa de răsănorat succes „Amor Sovietic”.

La toate aceste invitații, cronicarii teatrali și publicul vor răspunde în curând, afirmându-și preferințele.

Să sperăm că din manifestarea acestor preferințe, nu va ieși nici un mențiu păgubit.

VITTOAREA REVISTĂ

a lui Puiu Maximilian și Aurel Maican, a fost anunțată cu un titlu care ne umple inima de bucurie, pentru tălcul plin de presimțiri și fâgădueli ce mărturiseste.

„Odesa-Cluj” este un titlu care anticipează o certă împlinire a tuturor năzuințelor românești.

„ION ANAPODA”

piesa regretatului romancier și dramaturg George Mihail Zamfirescu va fi jucată într'un spectacol excepțional pe scena „Teatrului Nostru”, cu girul regisorului Mihail Zirra, al cărui succes cu „Adam și Eva” a fost egal cu o consacrare.

În distribuție: Victoria Medea, Lucia Chevalier, Vêve Cigalia, Ion Aurel Manolescu, Paul Stratilat și Puiu Botosescu.

Cronica muzicală

CU PRILEJUL CONCERTELOR WALTER GIESEKING

Cred că n'am fost singurii să zămbim, când, la prima vizită a lui Walter Gieseking la București, acum doi ani, în fața inutililor și neașteptatelor mărunte controverse, ajunse și prin oarecari coloane de presă, sfârșite de afirmările sau contestările în circulație, cu privire la simplista problemă: este sau nu, Gieseking, cel mai mare pianist din lume?

Era într'adevăr surprinzător și totodată înveselitor și regretabil că, în jurul unei arte de cea mai pură expresie, într'un domeniu cu infinit de felurite și de pasionate aspecte, această puerilă întrebare poate constitui subiect de preocupări și discuții.

Performanțele sportive, în cifrele recordurilor, sunt singurele isprăvi care se pot traduce în date precise și omologate și, tot astfel sunt dimensiuni, greutăți sau alte particularități, care pot face dintr'un om pe cel mai înalt dintre semenii lui, pe cel mai greu, sau pe cel mai extravagant purtător de numere de mânuși sau pantofi.

Dar, asemenea măsurători nu sunt apte și nici n'ar reprezenta prea mult bun simț și tocmai multă bunăcuviință aplicate evaluării genialității, gândului creator, sectorului pur spiritual din cercul preocupărilor omenești. Nu este nici nimerit, nici necesar, nici posibil, nici interesant.

Respingem sau mai bine zis, considerăm ca nedemă de a exista o asemenea problemă și afirmăm atât: în arta pianului, Walter Gieseking aduce mijloace de realizare atât de desăvârșite, atât de infailibile, atât de definitiv gândite și filtrate printr'o sensibilitate absolut excepțională, încât, artistul, își creează un loc aparte în interpretarea muzicii și în istoricul pianului, prezentând o personalitate epocală și mult prea individualizată pentru a suferi comparații, paralele și chivernisiri prin grupe și școli. Școala uriașului pianist german este școala Gieseking.

după cum Alfred Cortot, ilustrază școala Cortot, după cum Riccardo Vinies aduce muzicii darurile de preț ale unei școli Venies.

Sunt figuri excepționale, sunt glorii și minuni ale pianului pentru care nu ne vom pune niciodată întrebarea stearpă: care e mai mare? Nu știm dacă Beethoven a fost mai mare ca Mozart, dacă Bach a întrecut pe unul din ei sau nu, dacă Schumann l-a depășit, sau l-a egalat pe Chopin. Nu știm, nu credem că se poate ști și nu ne interesează. De prezența lor în omenire trebuie să ne socotim cu toții privilegiați de a putea ne împărtășim din ceace suferite și predestinate lor în artă au putut definitiva, cu atâta generozitate, în cele mai înalte sfere ale înălțărilor omenești.

La adevărurile pure și supreme ale artei pe care au lăsat-o în inapreciabilă moștenire lumii întregi, cei citiți și alții, tot atât de îndreptățiți la recunoștința de totdeauna a celor ce se apropie

de ROMEO ALEXANDRESCU

și se vor mai apropia de bucuriile muzicii, puțini au ajuns.

Puțini au cucerit cu adevărat cele mai adânci și mai armonioase sensuri ale lor, până la identificarea cu ele. Gieseking este, pe tărâmul pianului, unul din ei. Este ceace se poate spune și trebuie spus, despre el. Și Gieseking, este de aceea, unul din rarissimi oameni dela care fiecare muzician, fiecare iubitor de muzică, poate chiar și unii profani, au de înțelese, de intuit, de primit, fie inițieri excepționale, fie multumirea îndescriptibilă pe care o dă contemplarea unei bruinate a cugetului în lumea muzicii, fie un apel ce nu se poate uita, către culmi spirituale, prin mijlocirea lui miraculos revelate, fie căruia.

Aspecte muzicale italiene

CURIOZITĂȚI ROSSINIENE

Se știe că marele geniu al lui Rossini a ajuns nebănuite înălțimi, atât în opera comică pe cât și în opera serioasă. Din prima, moderat rămâne „Barbierul din Sevilla” iar din a doua categorie „Wilhelm Tell”.

Dar, dacă tragiuni l-a preocupat în numeroase opere și pe Rossini, este de observat că în totdeauna compozitorul a evitat, pe cât i-a fost posibil, încheierea în tragic. Chiar dacă a provocat emoții prin puterea muzicală cu care a tratat marile scene dramatice, a preferat să adopte aproape fără excepție soluții de bun sfârșit.

În „Wilhelm Tell” chiar, capodoperă a marelui pesarez, în operule „Moise”, „Semiramida” sau „Coșofana hoată”, pentru care a cerut expres libretistului o concluzie cu totul opusă celeia a groaznicei legende din care s'a inspirat, exemplele sunt concludente.

Făcând altfel, Rossini ar fi suferit el însuși și în același timp și pentru publicul său care s'ar fi întors acasă dela spectacol, cu „inima plină de intristare”.

O singură excepție există: „Otello”. Libretul acestei opere a trebuit să rămână neremanțat, de oarece era prea cunoscut și ar fi putut da ocazie la tot felul de comentarii într'o versiune modificată în chip neașteptat. Totuși, prea puțini știu că, după premiera dela 4 Decembrie 1816 a lui „Otello”, în reluările dela Roma, Veneția și Verona,

Rossini n'a putut rezista firii sale și a adus toșuși schimbarea ce era de așteptat, dar care n'a rămas în versiunea definitivă și anume:

În momentul în care maurul rădica bratul înarmat pentru a ucide pe nevinovata Desdemona, ea îi oprește gestul, arătându-i că e nevinovată. Otello, sili de Rossini să treacă la „sentimente mai bune”, crede, se bucură și... cântă un duet.

Ba chiar, la Florența, crezându-se mai nimerit ca publicul să fie cruțat de aspectul respingător al unui negru în scenă, interpușea a părut la culoarea naturală a feței lui.

Nu trebuie să se uite însă că marile conflicte dramatice și subconștientul suferințelor omenești au fost adânc înțelese de Rossini, dar să se înțeleagă numai că marile muzicant a căuțat, după furtună cerul senin și a știut să exprime amândouă acele extreme cu mijloacele unei arte rămase întruioare.

R.

PRIMUM URMATOARELE:

D. Mihail Fărășanu ne roagă să facem cunoscut că articolele semnate Candid și aparute în ziarul „Unirea” nu-i aparțin. Acest pseudonim a fost întrebuit pentru prima dată de d-sa în presa noastră, apariția lui în ziarul „Unirea” provenind probabil dintr'o eroare de informație a gadelor Roma, Veneția și Verona.

TEATRUL ALHAMBRA

„Dar geniale”, adaugă el — și cu ratarea vocației filosofice, dacă ar fi avut-o vreedată.

TEATRUL ALHAMBRA

„Dar geniale”, adaugă el — și cu ratarea vocației filosofice, dacă ar fi avut-o vreedată.

G. Timică

ADRIANA NICOARĂ

CINEMA ARO: „Intermezzo”

Subiectul filmului prezentat de cinematograful „Aro” readuce pe ecran dificila problemă a dragostei, pe care deși ai un timp curaj să o primești, în contradicție cu principiile societății, încerci să o alungi în momentul când intervine rațiunea îmbrăcată în haina trecutului sau a viitorului.

Talentatul regisor Gregory Ratoș a speculat inteligent textul, izbușind să dea un gen de film căruia nu-i poate găsi cusururi decât un om blazat.

În scene emoționante, patetice, dar firești, Leslie Howard, își trăește rolul cu talentul ce-l caracterizează.

Alături de el, Ingrid Bergmann, o artistă nouă, de frumusețe și un temperament ce o deosebește mult de ultimele stele apărute pe firmament, izbutește să se mențină în nota jocului lui Leslie Howard, ale cărui însușiri excepționale și îndelungată experiență cimefilă nu-i ecipsează, totuși, debutul.

O muzică îndrăznească și bine aranjată completează episoadele acestui film ce conține mult și necăutat adevăr.

CINEMA ARPA: „Fiul lui Frankenstein”

Entuziasmul celor cari — înlocuim ca în „Sâmbetele cu carne”, „la măcelării” — „au făcut coadă” la cassa cinematografului A. R. P. A., a scăzut la ultimul nivel posibil, după vizionarea filmului.

Departa de a îndeplini condițiunile unui film interesant, subiectul e compus dintr'o serie de „mistere diluante”, nefiind altceva decât o înădire de scenarii ce vor a fi „tari”.

N'are nimeni pretenția verosimilului într'un film cu atât de puțin verosimilul monstru al doctorului Frankenstein, însă și mediocritățile au o limită.

Boris Karloff, într'un rol de scriitor metraj, alături de Bella Lugosi și Basil Rathbone n'au contribuit decât în succesul comercial pe care-l exercită răsucitorarele nume, pe așigui ce anunță un film emoționant, nerecomandabil firilor slabe.

EUGENIU V. HARALAMBIE

Simion Bărnuțiu

Simion Bărnuțiu student în Italia

Se perindă astfel, zi de zi, grăutățile cu inscripție în Facultate, din cauza bănușilor aceleiași Poliții italo-austriace, date fiind condițiile în care părăsise Viena: primele cunoștințe cu profesorii celebrei Universități și apropierea de băncile ei, pe care au ascultat cândva învățătura magiștrilor Cristoforo Columb, sau Leonardo da Vinci și a cărei glorie o asigurase recent Alessandro Volta; frământările politice, de natură irendentistă, dacă nu carbonară, la care pariicipau, drept exponenți ai Risorgimentului național, toți intelectualii, studenții sau profesorii, din jurul său, fără ca vre-o legătură directă, pe această bază de conspirație irendentistă anti-austriacă, să se fi țesut între Bărnuțiu și colegii ori profesorii săi italieni dela Pavia.

Mai puțin reținut de obligațiile de student la doctoratul juridic, Universitatea fiind mereu obligată să-și suspende cursurile din cauzele arătate mai sus, Bărnuțiu a căutat în schimb să folosească în modul cel mai stăruitor prezența sa în Italia, spre a-și perfecționa cunoștințele filologice, mai cu seamă de Dialectologie Comparată, ca să-și poată astfel spune cuvântul, mai autorizat, în marrea problemă, atât de unanim desbătută pe atunci de intelectualitatea românească, a paralelismului dintre Limba italiană și cea română, prin stabilirea unor origini comune și a unor evoluții dialectale identice. Între hărățile rămase dela el din epoca studenției la Pavia, am putut, într'adevăr, identifica nenumărate studii în această direcție, care

merg dela simplele extrase de prin csele mai variate și savante izvoare italiene (iar la această treabă îi obliga mai ales pe cei dela Padova), până la studiile gata redactate, pentru revistele de acasă. Corespunzând acestei susținute pasiuni filologice, pe care șederea sa în Italia nu putea decât s'o favorizeze, se plasează tocmai în acești ani polemica lui Bărnuțiu, împreună cu Papiu Ilarian și mai ales, cu Iosif Hodos, literatul tiradei, cu publicistul italian și filoromân Carlo Cattaneo, despre unele probleme în legătură cu amintitul și mult desbătutul paralelism, adică purism, aplicat limbii române. Însăși ideea unei Academii Române, care să ia asupra-și răspunderea mult cerutei purificării, în sensul relativizării ei pe-o cale sau pe alta, a fost exprimată de Bărnuțiu, dela Pavia, în acei ani.

Trecerea sa prin Italia nu a determinat însă în nici un fel devierea propriei personalități morale, spre alte elanuri și spre alte entuziasmări. Nici chiar miracolul venețian, nici chiar miracolul alpin (căci odată Bărnuțiu a întreprins o anevoioasă călătorie până la Como și a urcat la Brunate; însă nu spre a contempla un asfințit de soare pe Lac, sau spre a se emoționa de-o noapte cu lună în grădina dela Belaggio; ci spre a sta de vorbă despre problema paralelismului, cu un vestit filolog italian); nimic din frumusețile naturale și de Artă ale Italiei, atât cât le-ar fi putut el cunoaște, nu l-au emoționat în nici un fel. Admis în ziua de 5 Iunie 1854 la al patrulea examen parțial (cu toate notele „valde bene”), a doua zi Bărnuțiu își

TEATRUL ALHAMBRA

„Dar geniale”, adaugă el — și cu ratarea vocației filosofice, dacă ar fi avut-o vreedată.

TEATRUL ALHAMBRA

„ION ANAPODA”

piesa regretatului romancier și dramaturg George Mihail Zamfirescu va fi jucată într'un spectacol excepțional pe scena „Teatrului Nostru”, cu girul regisorului Mihail Zirra, al cărui succes cu „Adam și Eva” a fost egal cu o consacrare.

În distribuție: Victoria Medea, Lucia Chevalier, Vêve Cigalia, Ion Aurel Manolescu, Paul Stratilat și Puiu Botosescu.

TEATRUL ALHAMBRA

„ION ANAPODA”

piesa regretatului romancier și dramaturg George Mihail Zamfirescu va fi jucată într'un spectacol excepțional pe scena „Teatrului Nostru”, cu girul regisorului Mihail Zirra, al cărui succes cu „Adam și Eva” a fost egal cu o consacrare.

În distribuție: Victoria Medea, Lucia Chevalier, Vêve Cigalia, Ion Aurel Manolescu, Paul Stratilat și Puiu Botosescu.

TEATRUL ALHAMBRA

„ION ANAPODA”

piesa regretatului romancier și dramaturg George Mihail Zamfirescu va fi jucată într'un spectacol excepțional pe scena „Teatrului Nostru”, cu girul regisorului Mihail Zirra, al cărui succes cu „Adam și Eva” a fost egal cu o consacrare.

În distribuție: Victoria Medea, Lucia Chevalier, Vêve Cigalia, Ion Aurel Manolescu, Paul Stratilat și Puiu Botosescu.

TEATRUL ALHAMBRA

„ION ANAPODA”

piesa regretatului romancier și dramaturg George Mihail Zamfirescu va fi jucată într'un spectacol excepțional pe scena „Teatrului Nostru”, cu girul regisorului Mihail Zirra, al cărui succes cu „Adam și Eva” a fost egal cu o consacrare.

TEATRUL ALHAMBRA

„Dar geniale”, adaugă el — și cu ratarea vocației filosofice, dacă ar fi avut-o vreedată.

TEATRUL ALHAMBRA

„ION ANAPODA”

piesa regretatului romancier și dramaturg George Mihail Zamfirescu va fi jucată într'un spectacol excepțional pe scena „Teatrului Nostru”, cu girul regisorului Mihail Zirra, al cărui succes cu „Adam și Eva” a fost egal cu o consacrare.

În distribuție: Victoria Medea, Lucia Chevalier, Vêve Cigalia, Ion Aurel Manolescu, Paul Stratilat și Puiu Botosescu.

TEATRUL ALHAMBRA

„ION ANAPODA”

piesa regretatului romancier și dramaturg George Mihail Zamfirescu va fi jucată într'un spectacol excepțional pe scena „Teatrului Nostru”, cu girul regisorului Mihail Zirra, al cărui succes cu „Adam și Eva” a fost egal cu o consacrare.

În distribuție: Victoria Medea, Lucia Chevalier, Vêve Cigalia, Ion Aurel Manolescu, Paul Stratilat și Puiu Botosescu.

TEATRUL ALHAMBRA

„ION ANAPODA”

piesa regretatului romancier și dramaturg George Mihail Zamfirescu va fi jucată într'un spectacol excepțional pe scena „Teatrului Nostru”, cu girul regisorului Mihail Zirra, al cărui succes cu „Adam și Eva” a fost egal cu o consacrare.

În distribuție: Victoria Medea, Lucia Chevalier, Vêve Cigalia, Ion Aurel Manolescu, Paul Stratilat și Puiu Botosescu.

TEATRUL ALHAMBRA

„ION ANAPODA”

piesa regretatului romancier și dramaturg George Mihail Zamfirescu va fi jucată într'un spectacol excepțional pe scena „Teatrului Nostru”, cu girul regisorului Mihail Zirra, al cărui succes cu „Adam și Eva” a fost egal cu o consacrare.

În distribuție: Victoria Medea, Lucia Chevalier, Vêve Cigalia, Ion Aurel Manolescu, Paul Stratilat și Puiu Botosescu.

TEATRUL ALHAMBRA

„ION ANAPODA”

piesa regretatului romancier și dramaturg George Mihail Zamfirescu va fi jucată într'un spectacol excepțional pe scena „Teatrului Nostru”, cu girul regisorului Mihail Zirra, al cărui succes cu „Adam și Eva” a fost egal cu o consacrare.

În distribuție: Victoria Medea, Lucia Chevalier, Vêve Cigalia, Ion Aurel Manolescu, Paul Stratilat și Puiu Botosescu.

TEATRUL ALHAMBRA

„ION ANAPODA”

piesa regretatului romancier și dramaturg George Mihail Zamfirescu va fi jucată într'un spectacol excepțional pe scena „Teatrului Nostru”, cu girul regisorului Mihail Zirra, al cărui succes cu „Adam și Eva” a fost egal cu o consacrare.

TEATRUL ALHAMBRA

„Dar geniale”, adaugă el — și cu ratarea vocației filosofice, dacă ar fi avut-o vreedată.

TEATRUL ALHAMBRA

„ION ANAPODA”

piesa regretatului romancier și dramaturg George Mihail Zamfirescu va fi jucată într'un spectacol excepțional pe scena „Teatrului Nostru”, cu girul regisorului Mihail Zirra, al cărui succes cu „Adam și Eva” a fost egal cu o consacrare.

În distribuție: Victoria Medea, Lucia Chevalier, Vêve Cigalia, Ion Aurel Manolescu, Paul Stratilat și Puiu Botosescu.

TEATRUL ALHAMBRA

„ION ANAPODA”

piesa regretatului romancier și dramaturg George Mihail Zamfirescu va fi jucată într'un spectacol excepțional pe scena „Teatrului Nostru”, cu girul regisorului Mihail Zirra, al cărui succes cu „Adam și Eva” a fost egal cu o consacrare.

În distribuție: Victoria Medea, Lucia Chevalier, Vêve Cigalia, Ion Aurel Manolescu, Paul Stratilat și Puiu Botosescu.

TEATRUL ALHAMBRA

„ION ANAPODA”

piesa regretatului romancier și dramaturg George Mihail Zamfirescu va fi jucată într'un spectacol excepțional pe scena „Teatrului Nostru”, cu girul regisorului Mihail Zirra, al cărui succes cu „Adam și Eva” a fost egal cu o consacrare.

În distribuție: Victoria Medea, Lucia Chevalier, Vêve Cigalia, Ion Aurel Manolescu, Paul Stratilat și Puiu Botosescu.

TEATRUL ALHAMBRA

„ION ANAPODA”

piesa regretatului romancier și dramaturg George Mihail Zamfirescu va fi jucată într'un spectacol excepțional pe scena „Teatrului Nostru”, cu girul regisorului Mihail Zirra, al cărui succes cu „Adam și Eva” a fost egal cu o consacrare.

În distribuție: Victoria Medea, Lucia Chevalier, Vêve Cigalia,

AVENTURILE LUI PIERO GADDA

SLAVA PACII

Note italiene

Surorii mele Victoria

„ARTELE IN ACTIUNEA POLITICA“

dițiile favorabile creației, și a le facilita pe cât se poate viața economică, practică și spirituală, favorizându-le contactul cu publicul, este tot o atribuție a acestui Oficiu.

ROLUL LUMINII IN ARHITECTURA

este din ce în ce mai cu atenție privit de specialiști, ajungând să fie considerat ca un element primordial.

Directorul general al Artelor Italiene, vorbind nu de mult în cadrul unei conferințe la Academia de Belle Arti din Roma, a dezvoltat tema „artelor în acțiunea politică“.

După d. Marino Lazzari, conceptul de artă trebuie pus pe planul pe care-l merită, liberându-l de prejudeciile că arta ar fi o activitate incidentală și excepțională.

Arta este, spune d. sa, o acțiune ce nu se poate despărți de civilizație și de istorie. A continua acțiunea aceasta în perioadele de război, înseamnă a lăsa Națiunii libertatea de a se manifesta în toate sectoarele vieții sale.

Politica artei cunoaște două aspecte fundamentale: pe acela al artei trecutului și pe acela al artei actuale. Patrimoniul de opere de artă existent, și patrimoniul însuși al actului prin care se făurește.

Conservarea primului și organizarea celui de al doilea compun toată problematica politică artistică. Acțiunea fascismului s'a desfășurat într'un sens și în căldură.

S'a creat un inspectorat tehnic și un nou organ important ca Institutul central al restaurării monumentelor de artă ale trecutului.

În privința protecției artei contemporane, Fascismul s'a dovedit original și inventiv.

S'a început, prin voința Duceului, o acțiune pentru arta modernă, odată cu instituirea unui Oficiu special pentru arta contemporană. Cele două aspecte fundamentale ale acestei acțiuni sunt:

1. Achiziționarea operelor care trebuie să facă parte din colecțiile statului, a căror selecțiune este dată în grija unui comitet anume. Ele vor ajunge astfel în Muze, fără pericolul de a crea o artă de stat sau de a impune peste tot gustul oficial.

2. A doua acțiune este mai importantă, întrucât tinde să descopere artistul încă dela nașterea sa ca artist, să-l ajute în timpul formării sale, să-i valorifice operele prin școală; în sfârșit, există un Pensionat artistic Național, și premii de încurajare. A oferi artiștilor con-

din trupul suferind cu-albastre vâpăi de jungă care dor.

A fost amiaza mir și dafini și ceasul grav nespuse de lin când singură-și dori, cu lavini de plâns, o lume fără chin.

Poetul, frate bun și mare ce'n stihuri adunase lumi, șopti: „Mă pierd în rugi amare... Tu lacrima la ceruri du-mi!“

Și'n cel din urmă drum, o clipă n'a plâns și nici n'a 'ngenunchiat ci din a florilor risipă un crin cu sine-a mai păstrat.

Privindu-l, cântece umile i-au încercat condeul trei nopți negre-ardânci și două zile jertfite'n slava păcii ei.

Și-abia, senin, văzu'n Cetate cum harfe sufletu-i primiră și din văzduh de pietate sfânt, harul i-a 'nflorit pe liră.

Și spune: „N'a murit, ci doarme copilă'n veac de mari minuni!“ Și'nvie chipu-i, dintre arme, pe câmpuri, împletind cununi...“

ȘTEFAN STANESCU

In cea din urmă săptămână din luna Maiu cu soare blând, s'a stins copila ca o zână cu nume falnic, trup plâpând.

De răutăți neștiutoare, i-au fost luțeri vestitori că va dormi 'ntr'o zi cu soare și-o vor trezi furtuni de flori.

De-aceea, zâmbete firave punând pe fața mamei sale, ca ființele din basm, suave, Cântând țesea năframe pale.

Sfioasă de-a-i fi dat să vadă ce toți ceilalți nu pot vedea, ca o făptură de zăpadă la anii creșterii scădea.

Când patima, ca'n val, târzie, sta'n ochii celor mari din jur, nimic sub pleoapa străvezie nu-i turbura mărganul pur.

La patu-i pașii 'nctineau când lumii se smulgea străină, — și aripi din azur veneau și cor de ingeri, în surdina.

Un duh ferit vederii noastre suia la cer încetșor

C. N. NEGOIȚĂ

Drumul către aventură, către miraculosul pe care-l redă călătoria, în firmitul de aici sau de dincolo de hotare, nu se va închide niciodată și nu va încheia un domeniu totdeauna plin de surprize. Dar literatura de călătorie nu are totuși legătură și nu se poate confunda cu arta care culege numai motive, impresiuni sau coloritul unei regiuni, ca să le transforme apoi prin magia ei vrază.

Peisagiul aduce noi sugestii. Oamenii și lucrurile, chiar dacă sunt la fel pretutindeni, îmbracă însă alte vestimente, un alt aer și o altă ținută, pe care le imprimă în realitate dela noi. Lumea apare deci, — și se știe de totdeauna, — așa cum se știe văzută de temperamentul, gustul și preferințele noastre.

Aceste însemnări le făceam odată pe marginea unei călătorii închipuite a scriitorului italian Piero Gadda, prozator tânăr (nu a depășit încă vârsta de patruzeci de ani), dar ale cărui volume desvâlue o deplină maturitate artistică.

Gadda a scris romane și nuvele care nu întâmplător se petrec în țări străine, în regiuni unde cunoștințele noastre se mărginesc la prea puține date, prea puține știri. Aventura sentimentală, năzuința după alte și alte locuri necercetate, slujesc la găsirea motivelor înădrate de autor, un neobosit călător în țări și peisagi imaginare. Astfel, bunăoară, povestirea sa Ulise,

ANUMITE DOCUMENTE,

chiar și cele literare, merită să fie reamintite din când în când. Astfel, în „Cântecul Nibelungilor“, eposul național german cel mai de seamă, este vorba, precum se știe, și de noi români.

În a 22-a Aventură unde e descrisă întâmpinarea Kriemhildiei de către Atila, se găsesc aceste două strofe:

„Von Riuzen und von Kriechen- freit dâ manec man; den Poelân und den Vlâchen- isch man swindê gân ir ros diu vil guoten-si mit krefte riten.“

„Dintre ruși și greci veneau mulți oșteni călări; polonii și vâblili sosiră repede pe cai buni, călărându-i cu mândrie. Și fiecare se arătă după cum îl era obiceiul țării!“ — „Voievodul Râmnic din țara Valahilor, sosi cu șapte sute de oameni galopând înaintea ei. Asemeni paserilor în zbor îi vedea venind. Și veni și ducele Sibeké dimpreună cu multe cete mândre!“

Se știe că Nibelungenlied-ul datează, ca text literar încheiat de poetul Austriac Kûrenberg, încă dela începutul secolului al 13-lea (1200-1205), și se mai știe că poetul Kûrenberg, sau oricare altul, odată ce există dubii în această privință, a prelucrat un material indiscutabil foarte vechi.

Ramunc, voievodul Românc, edicâ Român, domnul țârilor Românilor, vasal dară stăpân la el acasă figura, deci, printre cei mai de seamă nobili ai atalului nupțial cu care Atila, bieiul lui Dumnezeu, a ținut s'o minuneze pe frumoasa și legendara Kriemhilda. Cu alte cuvinte exista neam românesc organizat cu mult înainte de năvălirea în spațiul dunărean a celor mai temuți barbari.

LICHTENBERG

Georg Christoph Lichtenberg (1742-1799), alături de Goethe și Nietzsche, scriitorul german cel mai citat și mai pătrunzător al tuturor complexelor psihice, nu a lăsat decât opere mici și glose, constatări și puneri la punct cari însă scapără de spirit.

Adversarul tuturor îngrădirilor și perversităților nenaturale, scrutatorul neobosit al sănătății lui, deși, uneori, grosolanului fel de a lua atitudine al poporului, ironic, neîntrecut de volubilități și expresivul Lichtenberg stă și azi, între frunții maximei germane.

El care scria, la apariția lui Werther, că „mirosul unei plăcinte e un motiv mai puternic să rămâi în lume decât concluziile, socotite drept puternice, ale tălărului Werther de a pieca din ea“, — și el care n'a pregetat să-și exprime rezervele cu privire la Klopstock, nu a fost tocmai iubit de conțrași. În prea multe polemici se angajase și prea fără cruțare releva ridicolul și, întotdeauna, cei cari rădeau, se găseau de partea sa. Astfel, pentru a lovi în Lavater,

fizionomist celebru pe atunci, Lichtenberg scrie o satiră, Fragment despre cozi, în care demostrează teoriile lui Lavater prin cozile scoafelor și ale studenților. La adresa lui Johann Heinrich Voss, care descoperise că elini pronunțau vocala ca ü și nu ca e, publică un eseu „Despre pronunțarea berbecilor Greciei vechi, comparată cu pronunțarea mai nouilor lor frați de pe Elba“, și împotriva tuturor desaxațiilor solemnii sau sentimentali își îndreaptă temuta necruțare. „Nu cer cruțare, — și-l voiu întâmpina, pe oricine mă va ataca pe nedrept, cu necruțare, fie el cine o fi! A ougeta libertate și a scrie pentru adevăr, și încă nepedepsit, este privilegiul locului pe care-l guvernează George și peste care odihnește binecuvântarea lui Mûnchhausen“. Acest loc era Hanovra lui George al III-lea Lichtenberg, care fusese un spirit foarte drept, avea toate artele atitudinii fulgerător de eficace în favoarea judecării pe care o dădea.

Nu se socotea mai deștept decât ceilalți deștepti. „Dacă cineva ar aduce toate bunele idei ale vechii sale, ar rezulta o operă bună; fiecare om e, cel puțin

acela național atâta minte, încât nu mai putea fi întrebuințat pentru nimic în lume.“

Lumea e, în mod firesc superficială, leneșă, dar ține să pară profundă și la punct cu toate noutățile. Îndesebi criticii, recenzentii și îndrumătorii opiniei publice au foarte mult de lucru. Din fericire însă, „între descoperirile cele mai mari peste câte a dat intelectul uman în timpurile cele mai noi, trebuie pusă, după părerea mea, arta de a judeca volumele pe cari nu le-ai cetit“

Pentru a da însă și autorilor atenția cuvenită, Lichtenberg nu uită să observe: „Nu este oare ciudat că socotim, totdeauna, drept judecător competent publicul care ne laudă, dară, îndată ce ne injură îl declarăm incapabil să dea verdicte asupra operelor spiritului?“ Și tot, în atenția lor, ca și multora dintre „mari“.

„Marele spirit: Reunise calitățile celor mai mari oameni; își purta capul piezis, ca Alexandru, avea, totdeauna, de căutat ceva prin păr, ca Cezar, putea bea la cafele ca Leibniz și când se așeza bine în jilful său, uita, asemeni lui Newton, de mâncare și băutură și trebuia să-l trezești ca și pe acela; peruca și-o purta ca Dr. Johnson și un nasture dela pantaloni îi stătea, totdeauna, deschis, ca la Cervantes“.

Pentru Lichtenberg nu există un criteriu mai sigur ca te găsești în fața unui scriitor mare decât faptul că, din observațiile lui en passant, poți face cărți“.

Totuși și „observațiile“ își au soarta lor căci „acesta zămislește un cuget, celălalt îl botează, al treilea îl procrează, al patrulea îl vizitează pe patul de moarte, iar al cincilea îl înmormântează“.

Convins că numai stilurile clare sunt cele sănătoase și bune, promptul dărmător al prostiei docte subliniază: Deseori dăm de reguli, cari, fără doar și poate, mai mult strică decât folosesc.

Ceeace am în vedere aici, vreau să explic print'r un regulament pompieros; fiecare va înțelege să-și facă aplicația în domeniul științei sale: „Dacă arde o casă, trebuie înainte de toate, să cauți să acoperi peretele din dreapta al casei care se găsește în partea stângă și peretele din stânga al casei care se găsește în partea dreaptă. Cauza e ușor de văzut: Căci dacă, de exemplu, ai vrea să acoperi peretele din stânga al casei care se găsește în stânga, atunci peretele din dreapta al casei care se găsește la dreapta acestui perete, cât și la dreapta peretelelui drept dindreapta (deoarece am presupus că acea casă se găsește la stânga focului), atunci peretele drept e mai aproape de foc decât cel stâng; de aici urmează: peretele drept ar

odată pe an, geniu“. Și, „dacă la muntele de pietate s'ar amana o oameni, tare așa vrea să știu cât capăt pe mine“. Căci „câteodată trebuie să fu curățit ca o lumânare de seu, alfel încep să ard întunecat“.

Dar el nu poate suferi stupiditățile și morga serioasă a stupidizilor, căci „există oameni cari cred că totul e rațional dacă e făcut cu o față serioasă“.

Lichtenberg știe că „flecarea om își are backside-ul moral, pe care îl acoperă, cât mai mult posibil, cu pantalonii bunei cuvințe“.

Glosator neînduplecat al literaturii de pe acea vreme, Lichtenberg ține socoteală și de prosta cititorului: „Cartea e o oglindă; dacă se uită o maimuță în ea, nu poate vedea un apostol“. Totuși „dacă o carte se ciocnește cu un cap și sună a gol, e oare carte aceasta?“

Supraproducția literară îl irită deadreptul: „Pădurile se micșorează, lemnele scad, ce ne facem?! O, în vremea când se vor isprăvi pădurile, vom putea arde, cu siguranță, cărți până ce vor crește păduri noi!“

În vremea când „există atâtea feluri de reguli cari te învață cum trebuie să fii“, Lichtenberg conchide că „faci mai bine dacă rămâi ceea ce ești, căci „omul

Lichtenberg

o. r. r.

Note germane

stânga, dacă se găsește la stânga, atunci este peretele din dreapta“. Ținere sau învechite îndrăgostit de melodiile vagi, sau și prea complete, ale frazel pe care tu o socoti a fi genială, învață, te rog, deoarostu, măcar jumătate din acest articol de regulament pompieros și dacă nu-l vei iubi pe Lichtenberg, mă voiu da, cu teamă, înlături dinaintea-ți.

Ține însă minte și acest precept, tot al lui: „Sunt convins că dacă Dumnezeu ar crea un om așa cum și-l imaginează magistrii și profesorii, îl trebul să fie dus, în prima zi, la balamuc“.

TRAIAN CHELARTU

Cântec de moarte

Vreau să mor ca florile nocturne în grădini albastre de răcoare; scrumul meu să sboare 'n depărtare necules în palme ori în urne.

Undeva, cu buruieni, sub lună, să mă pierd în colb și în tăcere: somnul pur să fie mângâiere trupului uscat ca o cunună.

Lângă șerpi și lângă păsări moarte vreau să-mi zacă 'ngâlbentul leș. Și-o să cadă-o floare de ciureș pe sub poala cerului, — departe...“

BOLDUR MARIAN

Cădere nouă

Cerul e o frunză albastră și senină Crescută 'ntr'a vechii nostalgice grădini, În care după moarte ne poposește dubul Căci Dumnezeu îi-e arbor, iar ramura văzduhul.

Și va cădea odată 'ntr'o toamnă liniștită, Când bruma peste ierburii e toată înflorită, Și nu vom recunoaște de-i frunză sau e cer, Căci pe pământ sunt toate sub văluri de misteș.

Doar ochiul de țărăni îl va privi uitit Pe Dumnezeu eternul atunci desgolit... Și grabnic o să-și tragă pleoapele-amândouă Să lase pentru suflet plăcerea asta nouă.

ALEX. S. JEBELEANU

Melancolie

Trec anii în goană... În noaptea târzie licoane uitate Încearcă să'nvie...“

Trec anii mereu Pe al timpului drum... În sufletul meu E chipul tău — scrum...“

Mi-e inima rece... Și zâmbetul faded... Afară e toamnă Și frunzele cad...“

IOAN ANESCU

Amintire

Doamne, te țin minte de copil, Doar eram vecini într'un săuc. Tu la poale, în bordel umil, Tu de-asupra crengilor de nuc.

Făr'de număr ani m'a săturat Păinea legănată 'n patru zări; N'aveam bani murdari însă și-am dat Albe rugăciuni și lumânări.

Sămbăta, cu Moșu Popa 'n rând Clopotu'i cătinam de ștrand; Iar tu că ti-e ziua mâine-aflând Râsuna: și'n cer: bim-bang! bim-bang!

Despre noi din verdele hotar Moșu și-o fi spus de-atâtea ori, Când trăgea perdeaua la altar Și vorbea cu tine 'n sărbători

I. CALBOREANU

Lucruri care s'au mai spus

Acel „nimic nou sub soare“ își poate afla oricând o perfectă aplicare și în poezie — sau mai ales în domeniul ei. De mii de ani poeții cântă pe aceleași coarde, aproape aceleași dureri, și nu știu dacă dela Horațiu încoace au răsunat tomuri cu adevărat noi în lirica lumii.

Nu e o constatare pesimistă, aceasta pe care o facem, dar ea arată mai bine decât oricare alta, că în poezie — ca și în celelalte câmpuri de activitate — într'adevar nu e nimic nou sub soare.

Dar dincolo de realitatea aceasta, nu ne vom putea o-pri de a spune că în poezie este important un element care are o foarte strânsă legătură cu cele de mai sus.

Toate aceste „lucruri care s'au mai spus“, se pot spune în mii și mii de feluri, căci dincolo de scheletul, adeseori subred al ideii, poezia trăește în timp prin noutatea pe care fiecare cântăreț știe s'o adauge acestei moșteniri. Rare ori iese la iveală elementul nou — care să te cutremure, rareori stelele care apar, sunt stele cu adevărat noi, și afirmația aceasta nu poate cuprinde în miezul ei nimic străm, nimic răutăcios. Lucrurile care s'au mai spus, se vor mai spune, dar drama locului comun este stânca de care riscă să se sfărâme fiecare nouă corabie care iese în larg.

Iată, de pildă, teancul de manuscrise pe care îl am înaintea mea. Ceeace am putut desprinde din el, prea puțin, va apare în revistă, iar restul ar trebui să ia altă cale, ceva mai puțin poetică. Mă reține însă un gând: nu știu

dacă lectorii mei mă vor crede, dar și în 1941, se mai scrie cu un vocabular care s'a întrebuințat până acum de zeci de mii de ori. Lucruri care s'au mai spus și încă se mai spun, lată nenorocirea de care, credem noi, trebuie să se ferească un tânăr poet. Căci a cânta așa:

„Văd cărări bătute în anii mei cei tineri „Și tresaltă'n mine amintiri trecute

„Nostalgii din vremi apuse și pierdute „Mă înfioară cu lumină de luțeferi“.

sau: „Singur pribegesc prin lume „Ca un bard rătăcitor „Moarte-s cântecele mele „Stinsă-i vocea strunelor“,

inseamnă că nimic din tot ceea ce e bun și nou în jurul nostru nu a reușit să se strecoare în condeul care a rămas un lemn mut și netreonic. Dar nu sunt oare inutile comentariile, când o poezie (și o spunem cu o înfinită pă-rere de rău) mai cântă în acest gen, reamintindu-ne oare cum de Riria: „S'a terminat... o știu prea bine

„dar n'am puteri să te opresc „să-ți spun că eu tot te iubesc „că mie tot mi-e dor de tine“.

Litania aceasta conține încă 3 strofe identice și ar fi greu să mai cităm, pentru că spațiul nu iartă.

„Nimic nou sub soare“, imi vede spune, tinere poet. „Gândește-te însă bine: ochii și inima din tine nu au mai bătut dealungul altor ani și astăzi tu scrii literatură. Oare ochii aceștia, inima aceasta nu sunt nimic nou, oare nu simți cum te copleșesc melaniștile și teama?“

ȘTEFAN BACIU

N.B. — Manuscrisul se trimite LA REDACȚIE, menționându-se pe plic: pentru Ștefan Baciu. Răspunsurile: Rodica Stău, A. P. Delacrasna, Ionel I. Calb, Ion Silban, Const. C. Mih, N. Chiriacop, N. Ion Car., A. Tele, cu bucurie! Rodica N. V. S.: La redacție!

Cu Veronica Micle, la teatru

— Un drum între scuturi, halebarde și coifuri de carton. —
Cununi de lauri și flori uscate. — Umbreluța cu dantele.
— Tunsu-haiducu... și d-nul Kostake controlorul teatrului —

VERONICA MICLE,
SEMNEAZA...

— Reportaj —

de Sergiu Dumitrescu

VODĂ BARBU ȘTIRBEI, ziditorul Teatrului Național din București

Coborând, zilele trecute, din calea Victoriei spre str. Câmpineanu, mi-a atras atenția o față proaspăt văruiată. Pe frontispiciu, o mască tragică și una hilară drept unic ornament, iar dedesubt, un rând de slove albe în relief:

MUZEEUL TEATRULUI
NAȚIONAL

*

Prin geamurile stropite de var, abea se poate zări înăuntru.

Din când în când, lumina se aprinde pentru o clipă, ca să se stingă iar.

Electricianul își încearcă, probabil, instalația.

O sumedenie de tablouri și busturi stau îngrămădite chiar lângă fereastra pe care priveșc.

În mijlocul lucrătorilor, pot deosebi, peste puțin, pe actorul George Franga.

Îl cunosc de mulți ani. Într-o vreme îl știam — după un popas în viața artistică a Parisului — înrolat în Legiunea Străină, unde va, prin Africa.

Și acum, după ani de vagonaj, iată-l aci, într-o casă pe care o visa de mult, între amintiri de cană nu se va putea despărți niciodată.

Actorul George Franga, e acum una cu muzeul pentru care s'a ostenit să adune atâtea relicve de preț.

Ca altădată, Nae Basarabeanu — bătrânul nenea Nae, care a întemeiat biblioteca Teatrului Național și a strâns cele dintâi măturii glorioase ale activității primei noastre scene — tot așa, George Franga își împlinește aici toate dorurile lui de aventură, retrăind între umbrele trecutului o viață fabuloasă și mai aproape de inima lui, decât povestile orientale pe care le auzise cândva, sub cerul arzător al Africei.

El vântură acum, comori mult mai de preț, decât cele pe care le-ar fi putut găsi soldatul din Legiunea Străină.

Și peste câțiva timp, publicul nostru — atât de sensibil, când e vorba de viața romanțată a vedetelor europene și americane — va putea afla — și ce se cuvine să știe despre viața mucenicilor teatrului românesc.

Publicul, va privi atunci, poate, cu mai mult orgoliu și cu altă bătaie de inimă, la cei ce au vorbit sau vorbesc azi inimilor noastre în graiul strămoșilor.

*

OMUL ȘI EPOCA LUI

Încerc să-l iscodesc pe George Franga. Încep prin a-l felicita pentru agonisita lui.

Nu mi se cuvine nici o laudă — se apără modest omul nostru. — Am încercat, de când m'am întors în țară, să fiu în multe feluri de fotos teatrali care îmi rămăseseră unica pasiune. M'am sbatut în toate chipurile, m'am rugat, am scris, am jucat între timp câteva roluri de compoziție — remarcat de presă și elogiat... dar nimeni nu vrea să mă asculte până la capăt, să-mi exprime gândul întreg, să-mi ajute să-l înlăcuiesc. Până în ziua când d. Rebreanu, a revenit la Direcția Generală a Teatrelor. Domnișoara, m'a ascultat și mi-a făcut cinstea să mă creadă vrednic de însărcinarea pe care o solicitam.

Muzeul Teatrului Național, ca și înfăptuirea Studioului, ca și reconstrucția clădirii avariate de cutremur, ca și nouile amenajări ce s'au executat într-un timp record — toate sunt opera domniei-sale.

Iată pentru ce eu cred, cu toată convingerea, că în istoria evoluției Teatrului românesc, epoca lui LIVIU REBREANU, va ocupa un capitol tot așa de însemnat ca și epoca lui POMPILIU ELIADE.

Vorbind, George Franga, își pune ordine pe masă. Între file îngălbenite de vreme, fotografii, bilete vechi de teatru, reproducii după afișe în litere cirilice, etc... descoper o semnătură care îmi stărnește subit interesul: Veronica Micle.

Sub semnătură, citeșc data: 29 Iunie 1885.

Este o dedicație scrisă pentru Aristizza Romanescu. Iată-o:

D-nei Aristizza Romanescu-Manolescu
Te aud, te văd și nu pot spune
Ești interpretul sau anume
Ființa care a trăit
În mintea geniului care
Visat'a făr-de-aseamănare
Un chip ce'n lume n'a pășit?
Veronica Micle
29 Iunie 1885 — Iași.

această dedicație este desigur un prețios document al vremii când spectatorii din capitala Moldovei, aclamau pe Aristizza și pe Grigore Manolescu. Și ne sună parcă în urechi zurgălăii săniilor ce aduceau la teatru pe elegantele Iașului de altădată.

Pe treptele de marmoră ce duc spre loji, foșnesc rochile lungi și grele de mătase. În aer mirosul de levănțică, de paciulie, sau de subtil parfum franțuzesc, se îmbină cu mirosul lumânărilor de ceară cari luminează sala.

Și iată, într-o loje, apare cu soțul ei, Veronica Micle. Prin sală trece un freamăt. Evantaiile încremenesc o clipă în mâinile frumoaselor din staturi. Lognetele și binocurile se ridică toate spre loja ei.

Și poate că dintr'un ungher al sălii, Eminescu își privește, tăcut, iubita.

Eminescu însuși, a scris în albumul omagial al Aristizzei neuitatele versuri inspirate de jocul ei:

"La steaua care a răsărit
E o cale atât de lungă
Că mi de ani i-au trebuit
Luminii ca s'ajungă..."

Poezia poartă data: 1886, Octombrie.

Răsoesc acest volum, legat în catifea, metal, email și moir vișiniu. Dedicății dintre cele mai entuziaste și mai măgulitoare sunt semnate de Al. Xenopol, Sully Prudhomme, Lavedan, Mounet Sully, Iulia Hasdeu, Cincinat Pavellescu, Haralamb Lecca... și alții. Pe o filă, Aristizza a scris cu mâna ei:

24 Decembrie 1915
Curtea de Argeș
Azi împlinesc 61 de ani.

ARISTIZZA ROMANESCU

Atât. Ce a făcut în 61 de ani Aristizza, stă mărturie albumul acesta în care atâți poeți, cânturari și artiști, i se închină ca unei zeițe.

UN CONDEI DE AUR
ODIHNEȘTE PE O PERNA
DE ATLEZ ALB

Iată condeii de aur al Aristizzei, păstrat cu sfinte înăuntru casei de mânăși, tapisată cu atlas alb. Alături puful cu care de atâtea ori s'a prудat marea artistă, înainte de a

păși în scenă, să-și fascineze spectatori.

Venerabilul Profesor A. C. Cuza semnează — în aceiași zi cu Veronica Micle — o dedicație care ne dovedește cât de turburătoare era pentru contemporanii apariția Aristizzei Romanescu.

Transcriu:
Ofelia - Getta.
Ideal visat de Shakespeare toate mințile rișesti,
Reflectând, ogîndă vie, patimile omenești;
Și de-ajuns va fi de-acum lumii, roabă să te vadă
Pentru ca, pe veci robită, la genunchii tăi să cadă.
A. C. Cuza

Dar la evocarea Aristizzei, contribuiesc încă nenămurite amintiri. Sorisorii dela Vasile Alecsandri, începute cu cuvintele „Dragă Getta,” o fotografie a profesorului Delaunay, dela Paris... și chiar o umbreluță de dantele, cumpărată poate la Viena cu prilejul turneului făcut cândva acolo cu Grigore Manolescu.

Mi-ar trebui zile întregi să pot cerceta întreaga avuție adunată aci de George Franga.

Dar dânsul, mă încredințez că undeva, într-o odăită din teatru, are încă multe lucruri vrednice de atenție. Vreau să mă conving.

Însoțesc pe un drum întortocheat, plin încă de moloz și de var, fiindcă această aripă a teatrului e încă în reparație. Drumul e străjuit de scuturi, halebarde și coifuri de carton, cari așteaptă să fie rânduie în garderobă.

SANCTUARUL DIN POD

Urcăm mereu.
Însoțitorul meu, deschide o ușă, aprinde lumina și prinde să-mi arate comorile de care e atât de mândru.

Iată un document din vremea Prințului Ion Ghica, bey de Samos și primul director al Teatrului.

Pereții sunt încărcăți. Ici o cunună de lauri, colo un coș cu flori uscate și cu panglicile decolorate, dincolo un tablou înrămat, cu fotografiile actorilor N. Hagiescu, Nicolae Luchian, I. Anestin, A. Vlădescu, Ionu Caragiale și St. Iulian... Apoi, masca lui Gr. Ventura, lângă o fotografie unică: Mihail Pascally și Bouffé, datată Paris, 1860 — Septembrie 16.

În loc de cîste, apoi, fotografiile Reginei Elisabeta și fotografia Regelui Carol I cu dedicațiile acordate Aristizzei.

Pe o etajeră zăresc diadema, purtată de Agata Bărescu, la Burgtheater, în „Spanho” de Grillparzer, pe vremea când era idolatrizată de întreaga Viena imperială.

Alături jöbenul lui Iancu Niculescu și peruca lui Petreche Liciu purtată în rolul lui Moise din „Liptoriile Satelor” prin toate orașele Bucovinei, pe atunci sub stăpânire străină.

Nu lipsește nici titlul de boerie al tatălui unui artist de care publicul nostru știe prea puțin, din păcate.

Vom arăta cu alt prilej cine a fost Vasile Leonescu. Deocamdată, colecționarul acestui bazar pestrî de amintiri, ne arată ochelarii de care Leonescu era nedespărțit în ultimii ani, cum era într-o vreme conu Petreche Sturdza, de lăluaua lui, sau Iancu Petrescu, de bastonul acela animat în cui.

George Franga, mă îndie să cercetez portofelul dăldora de cărți de vizită și notițe, rămas dela Liciu.

Încerc să descifrez corespondența în slove cirilice purtată o vreme pentru angajarea peruchierului german Machauer, al cărui fiu este și azi în slujba teatrului românesc.

Și iată acum în compartimentul manuscriselor, foile pe care Nottara și-a scris discursul ținut de el la moartea lui Mateiu Millo.

Apoi textul-manuscris al piesei: „Săptămâna luminată” de regrebatul poet M. Săulescu, și traducerea lui Cosbuc, după „Don Carlos” de Schiller.

Iată și fotografia lui Cosbuc la 18 ani, și un bilet de cale ferată, folosit într'unul din drumurile pe care poetul ardelean le făcea spre București.

De jur împrejur, se încruntă sau îmi zăbesc din ramele lor, atâtea chipuri, păstrate până mai eri cu venerație și

orgoliu de familiile răposatilor. Dar colecționarul pasionat și iscusit care e Franga, a știut să iscodească în cele mai tănuite sanctuare — și să-și sporească zi cu zi neprețuita lui colecție. Acum își întocmește catalogul și după ce a dat chitanțe pentru toate daniile primite, compune din când în când scrisori de mulțumire pentru donatori, sau notițe de ziar cari să vestească — pe curând — inaugurarea muzeului.

UN TRICOU CARE
PLEZNEȘTE

Într'o ramă de catifea, încremenit într'o poză majestuoasă, iată-l pe St. Vellescu, actor cu merite deosebite, om

Maestrul CONST. I. NOTTARA în „SAUL” de Alfieri

de alesă cultură și profesor al strălucitorilor actori Grigore Manolescu, Nottara, Agata Bărescu și Aristizza Romanescu.

Despre St. Vellescu, l-am auzit cândva la Radio pe popularul nostru actor Tănase, povestind următoarea întâmplare.

Se pare că pe vremea lui Vellescu, repertoriul Teatrului Național era alcătuit din piesele în versuri, cu tirade lungi și greu de memorizat.

Așa se face că actorii cei mai prețuiți de public, în nevoia de a juca mereu altele, nu-și prea învățau bine rolurile, bizuindu-se prea mult pe omul din cușcă.

Dar iată că într'o seară, Vellescu intră în scenă mai sigur, ca totdeauna pe text. Începe să-și rostească rolul. Se joacă una dintre cele mai romantice drame. Înconjurat de cavaleri și pași, Vellescu poartă un costum de catifea violetă pe care scripesc orbitoare pietre prețioase. Înalt, picioarele îi apar lungi și pară sculptate în tricoul negru intens pe pulpe. Și Vellescu, se înflăcărează, roșindu-și tirada, face gesturi mari, patetice, se învârtă prin scenă, dominându-și partenerii... Omul din cușcă pare de prisos astăseară. Dar iată că eroul nostru se opinește, reia o frază... se încurcă. Intervenția suflleurului îl salvează... dar urechea lui Vellescu e acum atentă numai la cușcă. Pentru public scena continuă însă ca și cum nimic nu s'ar fi întâmplat.

Suflleurul intervine acum tot mai des, deși Vellescu și-a regăsit, în aparență, avîntul. Deodată, suflleurul încrămenește cu ochii la dânsul. Tricoul negru, pe care îl poartă Vellescu, a pleznit dealungul pulpei — și se desprîă clipă cu clipă, lăsând să apa-

ră, albă și impudică, pielea interpretului, care tună și fulgeră, fără habar, în mijlocul scenei.

În panică, suflleurul șoptește:

— „Vellescule, ți-a pleznit tricoul!”

Apoi, mai tare:

— „N'auzi? Ți-a pleznit tricoul!”

Și Vellescu, atent la tot ce-i șoptește omul din cușcă, rostește cu ton declamator, amănîndu-și partenerul:

„N'auzi? Ți-a pleznit tricoul!”

Din sală îi răspunde un hoțot de răs.

Și bietul Vellescu își curmă nedumerit elanul, în timp ce cortina se lasă, pentru că drama nu mai poate continua.

cândva. Le aud parcă glasul care se infiripă aidoma ca în descrierile cronicarilor contemporani. Glasul melodios al Aristizzei. Glasul grav și viubrant al Agatei Bărescu. Glasul catifelat și răscolitor cu care Grigore Manolescu își fermeca ascultătorii...

Și Nottara, și Liciu, și Radovici, și Sturdza și Arist de Demetriad, iată-i pe toți chemați de inchipuirea mea, în stralele rolurilor în care nu i-am văzut niciodată jucînd. Și toți par bucurători de această întîlnire, care le prelungește și le statornicește gloria, prin faptul unui scriitor, care în chipul acesta, a eliberat pe cei aleși prin har, din criptele lor, acordându-le puterea să vorbească prezentului, cu cele mai patetice și mai convingătoare pilde.

În chipul acesta muzeul Teatrului Național se arată a fi, dincolo de gândul pios din care porcede, un adevărat izvor de creație pentru scena românească.

Cititoria lui Liviu Rebreanu, este una dintre cele mai luminoase fapte ale veacului XX.

Inchinat morților muzeul acesta, este un act viu și o punte către viitor.

*

PRECURIILE CU SEARA

Subjugat cu totul de ceea ce văd, întăzîi cercetînd textul piesei lui Ibsen „Stălpîi societății”, cu adnotările făcute de conu Petreche. (După cum se știe, lui Petre Sturdza, îi revine marea merit de a fi impus în stîmna publicului românesc, teatrul de largă circulație socială al lui Ibsen). Privesc îndelung fotografia care îl înfățișează pe maestrul Nottara într'o impresionantă atitudine din piesa „Saul” de Alfieri, una dintre cele dintâi piese italienești jucate la noi cu mare succes. Traducerea, aparține lui Costache Aristia, de numele căruia se leagă primele înfăptuiri temeinice ale teatrului din Muntenia, pentru care a muncit cu pricepere și stăruință, alături de Heliade Rădulescu și Ion Cămpineanu.

După cum se vede începuturile teatrului nostru, n'au stat, cum cred unii, numai sub influența teatrului franțuzesc. Dimpotrivă, stagiunile de operă italiană ca și popasurile unor actori străluciți ca Tommaso Salvini, Ernesto Rossi, Novelli — ca și stagiunile de operă italiană — ori activitatea regiștorului Napoleone Borelli, la Teatrul Național din Iași, au contribuit efectiv la educația noastră artistică.

Strănsa colaborare Italo-Română de azi, nu este, așa dar, decât continuarea unei vechi tradiții în domeniul artistic.

Muzeul pe care îl dăruiește posterității, academicianul Liviu Rebreanu, ne desvăluie, între altele, un adevăr ignorat până acum chiar de oamenii mai informați în materie de teatru. Și anume că Teatrul de limbă românească, n'a fost — cum se crede — inițiat de Assaky, în Moldova, ori de Heliade, în Muntenia. În această privință, notele tipărite de George Franga sunt edificatoare.

Primele mijiri ale teatrului românesc, încep să licărească în Transilvania, ca apoi să se întindă în Banat și abia mai tîrziu (1834-36) în Principate.

Răsfîind istoria lui SULTZER, aflăm că pe la 1781-1782, la Brașov, cu ocazia unei nunți săsești, s'a jucat și o farsă în românește, scrisă de un român și semnată cu o inițială — iar la Oradia-Mare, se află în biblioteca Episcopală, un manuscris în românește și cu litere cirilice tragedia: „Moartea lui Grigore-Vodă în Moldova”, cu titlul latin: Scriso Gregorii în Moldavia, tragedia expressa.

În cartea lui Eugen Filtsch „ISTORIA TEATRULUI GERMAN DIN TRANSILVANIA” volumul 21 și 28, vedem notate trei reprezentații teatrale românești, organizate de o societate de artiști germani și jucate de diletanți români. „LIBERTATEA VALAHILOR”, dramă istorică, „HORIA ȘI CRIȘAN” și „Vechintatea periculoasă”, de Kotzebue.

Iată cum revendicările noastre naționale aflau atunci, un sprijin prețios, împotriva maghiarilor, din partea populației germane din Transilvania, care ne cunoștea îndeeaproape și ne putea sprijini cu căldură în manifestările noastre patriotice și culturale.

Aceste trei piese s'au jucat la Brașov, afișarea programelor fiind făcută în dialect românesc, cu litere cirilice — începînd cu

1815, 1822 și 2 Ianuarie 1824; pe când în Banat, o primă reprezentare în limba românească, a fost dată la 1826, când la Blaj, clericul Seminarului Metropolitan, au organizat în acel memorabil an, un spectacol românesc, cu pastorală într'un act „EGLOGA PASTORALĂ”, în versuri, scrisă de Timotei Cipariu și reprezentată cu ocazia onomasticei rectorului Simion Craimic.

*

Nu este, astfel, lipsit de semnificație, faptul că un scriitor venit din această Transilvanie, a tuturor pătimirilor, actor de cultură și revoltelor împotriva stăpînirii străine — ne dăruiește azi o împlinire a năzuinții acestor cărturari ardeleni, pe cari îi continuăm, în același spirit creator.

Și am fi fericiți dacă d. Rebreanu, al cărui gând este să înbregăscă avuția muzeului, până când va deveni un muzeu al teatrului românesc de pretutindeni, și-ar împlini gândul acesta până la inaugurarea ce se vestește.

Între imprimările de ocupă un compartiment deosebit, descopăr o dovadă veche de 50 de ani, a activității venerabilului nostru om de teatru Paul Gusti, ca localizator. Piesa localizată de d-sa și jucată la 22 Octombrie 1891, pe scena Teatrului Național, cu o distribuție care alinază inimile lui Grigore Manolescu, al d-nelor Frossa Sarandy, M. Ionășcu, Amalia Wellner, al domnișoarei Langeais, al neuitatului comic Iancu Niculescu, al lui V. Alexandrescu (tatăl d-lui Ștefan Alexandrescu) și într'un rol secundar, al tânărului actor Iancu Brezeanu, se intitulă:

FEMEILE NOASTRE
comedie în 4 acte, localizată după G. Moser de d-nul P. Gusti
Mai jos se poate citi:

PRECURIILE CU SEARA

Sunteți curioși să le cunoașteți — „precurile” acestea, iubii cititori? Eu vi le transcriu:

Loje avant-scenă, lei 30; Loje benoar, lei 25; loje rangul I, lei 20; loje rangul II, lei 12.

Stal rangul I, lei 5; stal rangul II, lei 4; stal rangul III, lei 3. Galeria, 1 leu.

Ce ziceți? Frumoase vremuri!

AFIȘUL PE MĂTASE

Când în fine, mă hotărîsc să mă eliberez de vraje — chiar lângă pragul peste care sunt gata să pășesc, văd un afiș imprimat pe mătase. Anunță pentru seara de 6 Mai 1858 piesa TUNSU HAIDUCU” în beneficiul d-lui Kostake, controlorul teatrului.

În distribuție citeșc numele lui Millo, al lui Fanny Tardini și al lui Costache Dimitriadă tatăl Aristizzei!

După cum vedeți, d. Kostake, controlorul, știa să-și organizeze beneficiile.

„Tunsu-Haiducu”, se pare că era o romeală sigură pentru spectatori.

Și fiindcă veni vorba, voi face o indiscreție. În curînd prima noastră scenă va juca o piesă nouă, scrisă de un om de mare talent și de mare modestie, care se intitulă:

„Haiducul”.

AGATA BĂRESCU
la Burgtheater.

Să sperăm că Haiducul de azi, nu se va lăsa mai prejos decât Haiducul d-lui Kostake, și va aduce beneficii însemnate teatrului Național și autorului.

Și poate că în chipul acesta, autorul nostru, se va convinge că e dator să-și spuie mai des cuvîntul.

Noi așteptăm premiera „Haiducului” ca și inaugurarea Muzeului Teatrului Național, cu nerăbdare și cu emoție.

Octombrie 1941.

Cronica literară

Ion Mihăiescu: Originea limbii române, Craiova 1941

Citind titlul „Originea limbii române”, pe coperta lucrării d-lui Ion Mihăiescu, tânăr profesor de limba română, la Craiova, și întrebându-ne despre cuprinsul pe care îl sugerează constatăm că în înțelesul termenilor se ascunde o curioasă ambiguitate. Considerat ca simplu anunț, pe copertă, titlul poate să indice că autorul a descoperit, prin cercetări personale, adevărata origine a limbii române, pe care ne-o desvăluie acum, d-sa.

Alături de această indicație, potrivit căreia bănuim, că în pagini se dezvoltă descoperirea autorului, un al doilea sens se desprinde de aceiași pretenție de a sugera cuprinsul cărții. După aceasta, putem deduce că în lucrare se expun numai opiniile diferiților autori asupra problemei, și că autorul nu face decât să culegă din lucrările respective, căutând să dea o sinteză a soluțiilor. În acest al doilea sens, a gândit autorul titlul dat cărții.

Tânărul profesor are grijă să lămurească aceasta din prima pagină, edificând lectorul, printr-o „prefață”, în care previne despre cuprinsul volumului: „Fiind o lucrare de sinteză a mărturiilor istorice și a opiniilor originale emise de savanții români și streini, se înțelege că el nu va prezenta rodul unor investigații proprii, ci — cel mult — o seamă de concluzii, care să ușureze formarea unei judecăți de ansamblu. Am crezut că aduc în felul acesta, un serviciu îndrăgostitorilor de cultură și mai ales cetățenilor iubitori de Neam, pentru care totuși originea noastră nu-i prilej de orgoliu, ci doar un confortant și un stimulent”.

Faptul că d. Ion Mihăiescu găsește necesar să lămurească din prima pagină, că volumul cuprinde „o sinteză a mărturiilor istorice și a opiniilor originale emise de savanții”, ci nu „rodul unor investigații proprii”, îndreptățește observațiile făcute de noi asupra celor două moduri de a deduce cuprinsul, după titlu.

Compunând „prefața”, d. Ion Mihăiescu, a intuit parca dualitatea sensurilor și întrebarea despre cel adevărat, înlăturând nesiguranța prin lămuririle citate.

Știind dela început că nu despre „rodul unor investigații proprii”, asupra originii e vorba — lectorul va străbate paginile căutând în ele ceace anunța celălalt sens: de sinteză a opiniilor originale emise de savanți, etc. Câtă vreme lectorul nu citește prefața, luând bunăoară cunoștință de titlul cărții, dintr-o vitrină, el nu va ști, pozitiv, pe care din cele două cuprinsuri îl indică... titlul.

Astfel stând lucrurile, — și „prefața” arată graba d-lui Mihăiescu de a scoate pe lector din dubiu — este însă logic să ne întrebăm: cum este posibil să se producă această bifurcare, și cum se explică faptul că, până nu va deschide lucrarea și nu va citi precizarea lectorul, fie student începător sau un „savant linguist”, nu va ști precis dacă lucrarea este o „investigație proprie” sau o „sinteză”? Ne întrebăm deci cum este cu putință ca mintea să elaboreze cele două sensuri, îndreptățite deopotrivă, fără s'o ajute să se decidă asupra celui real, și să suprimе bifurcația?

Întrebarea este legitimă s'o punem, oricât s'ar părea

de „subtilă”. Iar răspunsul va dovedi o curioasă neînțelegere în problema „originii limbii”.

Cercetând diversele „opinii originale”, emise de savanții români și streini, autorului i-au trecut prin fața ochilor, volumele cu titlu asemănător celui pe care noi îl citim pe coperta cărții d-sale.

Dar la fiecare lucrare cu „opinie” originală titlul sugera sensul de „investigație proprie”. Autorul a cercetat însă mai multe lucrări, cuprinzând felurite constatări și afirmații, deosebite și uneori contrare, despre același lucru. Deducem că atunci când a acordat titlului sensul de „investigație proprie”, ceea ce a gândit, în fond, era numai „opinia” unui autor, despre originea limbii, și nu legiferarea însăși a acestei origini. Autorii, deosebiți în detalii, afirmă totuși toți, că sunt: de neam latin, în ce privește structura rasială. Acest adevăr, despre desprinderea din tulpina romană a unei ramuri, ce-o formează astăzi poporul român, — ei se întrebă dacă se poate dovedi prin limba ce-o vorbim, care este latină.

Prin urmare, filologii trăind despre originea limbii române, voiesc să aducă argumente, prin stabilirea acestei origini, și să probeze că poporul român este ramura din tulpina latină. Limba vorbită este însă un fenomen al vieții, pe care nimeni nu-l poate tăgădui. Comparând bunăoară, limba română, cu limba italiană, cine va putea tăgădui viața vorbirii latine, din una din ele, afirmând-o în cealaltă?

Deasemeni, că poporul italian continuă, în aceleași spații geografice, structura latină, cunoscută istoricește, că a trăit în Italia „nimeni nu contestă. Deaceia autorii italieni, nu simt nevoia să documenteze această continuitate.

Contestarea dreptului românesc de prim ocupant în Dacia, făcută de autori unguri, cu scopuri, ce nu au de aface cu știința silește, în schimb, pe filologiei români, să o documenteze, prin originea limbii, că poporul nostru e latin și că are dreptul de prim ocupant.

Observând, prin urmare, această transformare a problemei „originii limbii” în instrument de dovedire a latinității și continuității, este logic să ne întrebăm dacă instrumentul este bun, dacă prin însăși întocmirea lui este făcut să ne servim de el în acest scop. Ca să clarificăm acest aspect al chestiunii, să presupunem bunăoară un copil, născut în Italia, din părinți italieni; și că o împrejurare oarecare, silește familia să vie în România, și că, deasemeni o împrejurare, face pe copil orfan la vârsta când încă n'a învățat să vorbească.

Luat de un orfelinat și crescut, nu începe îndoiială că, deși va vorbi românește, și nu va ști nici un cuvânt al limbii vorbite de părinți, această odraslă va fi, de origine, italiană.

Limba romană pe care o vorbește, nu va deslițina adevărul că el este italian, și că s'a născut în Italia. Aceeasi concluzie o tragem, dacă am considera cazul contrar al unui copil român, născut în România, dar dus într-o țară străină, a cărei limbă ar învăța s'o vorbească, neavând putința să învețe pe cea a părinților săi.

Limba deosebită de a părinților, este clar că nu va fi

pentru nimeni, argument, că nu s'a născut în România și nu este român.

Că după aceste cazuri individuale se pot deduce concluzii valabile și pentru un popor, o probează faptul real, al pierderii limbii unei populații, prin ceace se cheamă desnaționalizare.

Ungurii bunăoară, au urmărit desnaționalizarea Ardealului românesc și se constată astăzi așezări sătești, în care se vorbește ungurește, deși populația are origine românească. Prin faptul că nu știu românește, ungarul tăgăduiesc originea lor latină. Este limpede însă, pentru judecătorul obiectiv, că rostirea graiului maghiar, și ignorarea celui românesc, nu desliținează adevărul despre originea latină a acestei populații.

Privit și într-o perspectivă mai largă, fenomenul se verifică și în cazul unui neam întreg, ca Bulgarii, care vorbesc o limbă slavă, deși originea lor rasială este alta decât cea slavă. Iar limba slavă, vorbită azi, nu le-a schimbat din structura lor biologică, moștenită din tulpina lor originară.

Concluzia, este deci limpede. Se confundă originea rasială a poporului, cu originea limbii vorbite a cărei structură latină în cazul nostru, nimeni nu o poate contesta. Ca titlu pe copertă: „originea limbii române”, nu poate deci să însemneze decât că vorbirea în care sunt vii astăzi cuvintele „limba” și „română”, continuă vorbirea în care erau vii „lingua” și „romana”. Că și poporul este latin o dovedește în schimb numele de român, sau vlah, cu care ne-au numit streinii, pecețuindu-l document al originii, încât, chiar dacă adoptăm, ca bulgarii, limba slavă, tot „latini” rămăneam. Faptul că streinii ne-au dat numele, înlătură orice tăgăduire.

Imprudență

O vorbă din bătrâni ne sfătuiește să nu ne jucăm cu apa și cu focul. Iată însă că d. Grigore Vasiliu Birlic, acest copil răsfățat al teatrului românesc — scootește bătrâneasca zicală, jucându-se, chiar în văzul publicului, și cu apa, și cu focul.

Astfel, la Teatrul Comedia se reprezintă în clipa de față piesa „Prostul din bae”, cu — bine înțeles — Birlic în rolul principal.

Incurajat de acest prim succes, d. Birlic face, de astă dată, exces de imprudență.

Viltoarea premieră pe care-o anunță Teatrul Comedia este farsa: „Arde... nevastă-mea”

După cum știm, este mai imprudent să te joci cu focul, decât cu apa.

Noi, totuși, îi urăm succes lui Birlic, nădăjduind să-i ardă doar nevastă-sa, și să nu se ardă și dânsul, în cazul că spectacolul n'ar dobândi succes.

Epigramist

Dacă aș fi director de teatru, n'aș face niciodată imprudența să invit la teatru men un epigramist. Aș păși, poate, ce-a pășit doamna Filoti, invitând un

Prevăzători

În curând proiecte domnului George Șoimu de a înființa un teatru de reviste, se vor transforma în realități. Astăzi, îi putem anunța pe cetățenii noștri că noul „Teatru de Azi” are, în clipa de față, trupă, decoratori, regisor, pian, orchestră și, chiar și sală.

Bste vorba despre sala fostului cinematograful Bitolia — fost și acesta pe vremuri, Rialto — Sala se află în centrul Capitalei, între piața Rosetti și piața Brătianu.

Mai dăm încă un amănunt: „Teatru de azi” se află situat lângă un magazin de puf și fulgi.

Ceace l-a făcut pe un acru dulce cronicar dramatic să consteate:

„Prevăzători mai sunt oamenii ăștia. Și-au ales, drept vecin, un magazin de perne, numai și numai din prudență. Dacă revista n'are succes și cade, o să cadă măcar pe moale”.

Sugestie

Unii cetitori au adus impunități caracterului prea teatral al notelor ce apar în această rubrică.

Vor cetățenii ca într-o revistă literară până și bărfeala să fie tot literară.

Cu dragă inimă am satisfac această dorință a cetitorilor noștri. Trebuie să precizăm însă că în ultimul timp, n'am mai avut ocazia să bătăm cărțile literare, nu pentru că acestea ar fi prea bune, ci pentru simplul motiv că ele nu mai apar deloc. Și să nu credeți că scriitorii români ar purta vina acestei crize de cărți pe piața literară.

Marii vinovați sunt numai cetitorii, sau — mai bine zis — cetățenii cari nu mai vor deloc să cumpere cărți.

Veți spune — poate — că s'a scumpit prea mult prețul cărților. Dar atunci, cum se explică abundența spectacolurilor în sălile de teatru? Căci — slavă Domnului — s'au scumpit în-deajuns de mult, și biletele de teatru.

Imprudență

Cu toate că în piesă este mereu vorba despre o bae și este delia sine înțeles că în bae se află oș, imprudentul actor Birlic n'a pășit nimic. Și aceasta, numai pentru că a știut să înnoate cu dibăcie printre sutele de hărți de câte-o mie de lei pe cari — a isbutit să le câștige, grație piesei „Prostul din bae”.

Incurajat de acest prim succes, d. Birlic face, de astă dată, exces de imprudență.

Viltoarea premieră pe care-o anunță Teatrul Comedia este farsa: „Arde... nevastă-mea”

După cum știm, este mai imprudent să te joci cu focul, decât cu apa.

Noi, totuși, îi urăm succes lui Birlic, nădăjduind să-i ardă doar nevastă-sa, și să nu se ardă și dânsul, în cazul că spectacolul n'ar dobândi succes.

Boema

Legea mea pe atunci se numea întâmplare; Prin desigur alb al viselor îmi făceam cărare Sub ceruri înalte singur cu soarta mea Așcutam cântecul clipei cum înflorea.

Dar duhul tristeții se ținea după mine: Murrurătoare umbră, auzeam cum vine Dela toate răspântiile; ispita-i dureroasă Răsărea fantomatic-salcie umbroasă.

În sate pustii, cărciume tăcute În lumină verze de aur tremurătoare Chemătoare primeau inimile noastre durute Pe care n'a surăs o rază de soare.

Și astfel, la marginea vieții treceam Demonul tristeții cu grije l creșteam; Oamenii pământului pe care-i întâlnim Mirații se'ntreabă: din care lume venim?

Noi suntem frați de chip, plante ciudate Glumeț intoarse cu rădăcinile'n sus; — Liniile durerii pe fețe tăiate Vieții'nainte de-a-i răsări am apus

Amurg în Rusia

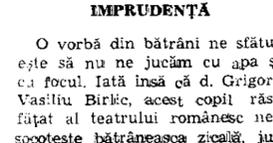
În Rusia lui Serghei Esenin Amurgu-i ca o baltă de venin. Pe după dealuri încrustate'n piatră Căteana morții schelăe și latră.

Zac sate rari prin văgăuni adânci Și casele pitite dau în brânci I-atât pământ și-atât bogăție Dar oameni-s sleiți de sărăcie.

Amurgul își pătează balta'n roz Și cânt-o cucuvea la un colhoz. Mi-e sufletul în mine ca un sloi — Sau ca'ntr-o povestire de Tolstoi.

ION BALAN

ION SOFIA MANOLESCU

Imprudență

O vorbă din bătrâni ne sfătuiește să nu ne jucăm cu apa și cu focul. Iată însă că d. Grigore Vasiliu Birlic, acest copil răsfățat al teatrului românesc — scootește bătrâneasca zicală, jucându-se, chiar în văzul publicului, și cu apa, și cu focul.

Astfel, la Teatrul Comedia se reprezintă în clipa de față piesa „Prostul din bae”, cu — bine înțeles — Birlic în rolul principal.

Epigramă trimisă actorilor, în culise:

Vă rog frumos să m'ascultați Că n'am s'o spun de două ori: Orașu-i „fără avocați”, Iar sala, „fără spectatori”.

In greacă fie spus, epigramistul venise la spectacol într-o Luni, și cunoscută ca foarte slabă în materie de rețete teatrale

REȚETA

Iar o să recurgem la o epigramă.

Dar suntem convingși că o să ne dați dreptate!

Știi, mă rog, care este reper-toriul Teatrului Regina Maria, fuzionat de curând, cu cel Municipal? Nu?...

Să vi-l spunem noi!

Prima piesă se va numi: „Pentru Patrie”, iar a doua piesă va fi — ghici, ciupercă, ce-i? — „Papa se lustruește”!

Nici nu mai știm exact dacă acesta este al treilea sau al patrulea an de când „Papa” se tot „lustruește” pe scena Teatrului Regina Maria.

Așa că îi dăm toată dreptatea domnului Jean Moscopol, care, într-o seară la „Café dela Palax”, a compus următorul catren, adresat trupei Bulandra, Storin, Maximilian:

PUNCT ȘI VIRGULA

Am primit, zilele acestea, o scrisoare iscălită M. I. Desprind din scrisoare, un gând: „Două castani și un teiu s'au certat cu portarul din curte. Au devenit foarte obraznici. Pe portar, îl obligă să măture frunzele vestejite și pe mine mă fac să plâng...”

Nu mai fi tristă, necunoscută fetiță!

Au să vină în curând fulgii de nea și au să te facă să râzi, pentru că sunt convins că ai soșonei frumoși și mânuși călduroase, iar, pe străzi, au să-ți surdă oameni caraghioși de zăpădă.

Așa că, șterge-ți lacrimile și așteaptă liniștită, primele zăpezi ale iernii.

Expozițiile de artă plastică

(Urmare din pag. 1-a)

Dar oare ceace se expune la Dalles, nu angajează oare și prestigiul nostru cultural?

Localurile, care angajează prestigiul marilor noastre instituții de cultură, au dreptul să se transforme în instrumente de compromitere a Țării, și de deprivare a valorilor noastre culturale? Nici măcar aci să nu fim scutiți de a ne face de râs? Pentru prețul de închiriere al unui compartiment în sala de expoziții, să fim expuși a fi considerați un popor incult, lipsit de cel mai rudimentar simț estetic? Unde am ajuns, dacă nici Academia Română și Atheneul nu ne feresc de asemenea!

A admite asemenea expoziții în sălile de la Dalles și Atheneu, e ca și cum ai admite un taraf de muzicanți de bălcu, să concerteze în incinta acestor săli. Situația este perfect analogă fiindcă avem de a face exact cu același nivel artistic.

Pentru literatură există o oprită, intrucât marile edituri, chiar particulare, nu publică orice, având un organ de selecție a lucrărilor oferite spre publicare. Cu atât mai mult editurile instituțiilor oficiale (Academia, Fundațiile Regale, Casa Școalelor).

Pentru Teatru există un comitet de lectură.

Pentru Film există o comisie de cenzură.

Pentru muzică este buna reputație a artistului.

În toate cazurile așa dar, localurile și instituțiile publice, care angajează oficial prestigiul și interesele superioare ale culturii naționale, aplică un control, fac o selecție. De ce nu se face același lucru și în cazul artelor plastice? Oricât de defectuos ar fi sistemul cenzurii artistice oficiale, totuși este preferabil libertinajului de acum. Este desul să plătești chiria unui apartament a oricărei săli de expoziție, chiar cu caracter quasi-oficial, ca să poți înfesta publicul cu orice ineptii. Acest lucru este inadmisibil și oficialitatea noastră nu poate rămânea indiferentă. Indiferența poate rămânea numai în ceace privește sălile de expoziții având un caracter cu totul particular. În primul caz însă autoritatea tutela-

Amurg în Rusia

În Rusia lui Serghei Esenin Amurgu-i ca o baltă de venin. Pe după dealuri încrustate'n piatră Căteana morții schelăe și latră.

Zac sate rari prin văgăuni adânci Și casele pitite dau în brânci I-atât pământ și-atât bogăție Dar oameni-s sleiți de sărăcie.

Amurgul își pătează balta'n roz Și cânt-o cucuvea la un colhoz. Mi-e sufletul în mine ca un sloi — Sau ca'ntr-o povestire de Tolstoi.

Amurg în Rusia

În Rusia lui Serghei Esenin Amurgu-i ca o baltă de venin. Pe după dealuri încrustate'n piatră Căteana morții schelăe și latră.

Zac sate rari prin văgăuni adânci Și casele pitite dau în brânci I-atât pământ și-atât bogăție Dar oameni-s sleiți de sărăcie.

Amurgul își pătează balta'n roz Și cânt-o cucuvea la un colhoz. Mi-e sufletul în mine ca un sloi — Sau ca'ntr-o povestire de Tolstoi.

Amurg în Rusia

În Rusia lui Serghei Esenin Amurgu-i ca o baltă de venin. Pe după dealuri încrustate'n piatră Căteana morții schelăe și latră.

Zac sate rari prin văgăuni adânci Și casele pitite dau în brânci I-atât pământ și-atât bogăție Dar oameni-s sleiți de sărăcie.

Amurgul își pătează balta'n roz Și cânt-o cucuvea la un colhoz. Mi-e sufletul în mine ca un sloi — Sau ca'ntr-o povestire de Tolstoi.

Amurg în Rusia

În Rusia lui Serghei Esenin Amurgu-i ca o baltă de venin. Pe după dealuri încrustate'n piatră Căteana morții schelăe și latră.

Zac sate rari prin văgăuni adânci Și casele pitite dau în brânci I-atât pământ și-atât bogăție Dar oameni-s sleiți de sărăcie.

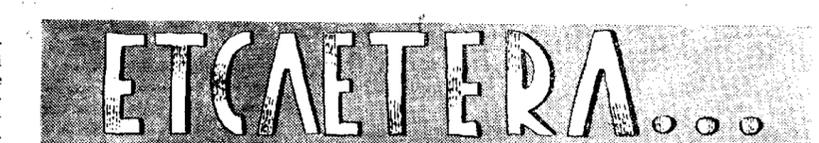
Amurgul își pătează balta'n roz Și cânt-o cucuvea la un colhoz. Mi-e sufletul în mine ca un sloi — Sau ca'ntr-o povestire de Tolstoi.

Amurg în Rusia

În Rusia lui Serghei Esenin Amurgu-i ca o baltă de venin. Pe după dealuri încrustate'n piatră Căteana morții schelăe și latră.

Zac sate rari prin văgăuni adânci Și casele pitite dau în brânci I-atât pământ și-atât bogăție Dar oameni-s sleiți de sărăcie.

Amurgul își pătează balta'n roz Și cânt-o cucuvea la un colhoz. Mi-e sufletul în mine ca un sloi — Sau ca'ntr-o povestire de Tolstoi.

ETCETERA

Imprimare pe plăci de gramofon.

Cetățenii vor fi, astfel, scutiți de atât de plictisitoare lectură a cărților, ei putând să asculte la gramofon ultima poezie a lui Carionopol, așa cum ar asculta ultimul cântec național al Mariei Tănase.

Această sugestie prezintă însă și ea unele inconveniente. Gândiți-vă, de-o pildă, de câte plăci de gramofon ar fi nevoie, pentru a se putea imprima „Istoria literaturii române”, de G. Călinescu. Bine înțeles această lucrare ar trebui să apară pe plăci incasabile, deoarece mulți cetitori nervoși ar putea, în câteva minute, să spargă în zădări minunate de operă.

În schimb, câtă satisfacție

Am primit, zilele acestea, o scrisoare iscălită M. I. Desprind din scrisoare, un gând: „Două castani și un teiu s'au certat cu portarul din curte. Au devenit foarte obraznici. Pe portar, îl obligă să măture frunzele vestejite și pe mine mă fac să plâng...”

Nu mai fi tristă, necunoscută fetiță!

Au să vină în curând fulgii de nea și au să te facă să râzi, pentru că sunt convins că ai soșonei frumoși și mânuși călduroase, iar, pe străzi, au să-ți surdă oameni caraghioși de zăpădă.

Așa că, șterge-ți lacrimile și așteaptă liniștită, primele zăpezi ale iernii.

Expozițiile de artă plastică

(Urmare din pag. 1-a)

Dar oare ceace se expune la Dalles, nu angajează oare și prestigiul nostru cultural?

Localurile, care angajează prestigiul marilor noastre instituții de cultură, au dreptul să se transforme în instrumente de compromitere a Țării, și de deprivare a valorilor noastre culturale? Nici măcar aci să nu fim scutiți de a ne face de râs? Pentru prețul de închiriere al unui compartiment în sala de expoziții, să fim expuși a fi considerați un popor incult, lipsit de cel mai rudimentar simț estetic? Unde am ajuns, dacă nici Academia Română și Atheneul nu ne feresc de asemenea!

A admite asemenea expoziții în sălile de la Dalles și Atheneu, e ca și cum ai admite un taraf de muzicanți de bălcu, să concerteze în incinta acestor săli. Situația este perfect analogă fiindcă avem de a face exact cu același nivel artistic.

Pentru literatură există o oprită, intrucât marile edituri, chiar particulare, nu publică orice, având un organ de selecție a lucrărilor oferite spre publicare. Cu atât mai mult editurile instituțiilor oficiale (Academia, Fundațiile Regale, Casa Școalelor).

Pentru Teatru există un comitet de lectură.

Pentru Film există o comisie de cenzură.

Pentru muzică este buna reputație a artistului.

În toate cazurile așa dar, localurile și instituțiile publice, care angajează oficial prestigiul și interesele superioare ale culturii naționale, aplică un control, fac o selecție. De ce nu se face același lucru și în cazul artelor plastice? Oricât de defectuos ar fi sistemul cenzurii artistice oficiale, totuși este preferabil libertinajului de acum. Este desul să plătești chiria unui apartament a oricărei săli de expoziție, chiar cu caracter quasi-oficial, ca să poți înfesta publicul cu orice ineptii. Acest lucru este inadmisibil și oficialitatea noastră nu poate rămânea indiferentă. Indiferența poate rămânea numai în ceace privește sălile de expoziții având un caracter cu totul particular. În primul caz însă autoritatea tutela-

Amurg în Rusia

În Rusia lui Serghei Esenin Amurgu-i ca o baltă de venin. Pe după dealuri încrustate'n piatră Căteana morții schelăe și latră.

Zac sate rari prin văgăuni adânci Și casele pitite dau în brânci I-atât pământ și-atât bogăție Dar oameni-s sleiți de sărăcie.

Amurgul își pătează balta'n roz Și cânt-o cucuvea la un colhoz. Mi-e sufletul în mine ca un sloi — Sau ca'ntr-o povestire de Tolstoi.

Amurg în Rusia

În Rusia lui Serghei Esenin Amurgu-i ca o baltă de venin. Pe după dealuri încrustate'n piatră Căteana morții schelăe și latră.

Zac sate rari prin văgăuni adânci Și casele pitite dau în brânci I-atât pământ și-atât bogăție Dar oameni-s sleiți de sărăcie.

Amurgul își pătează balta'n roz Și cânt-o cucuvea la un colhoz. Mi-e sufletul în mine ca un sloi — Sau ca'ntr-o povestire de Tolstoi.

Amurg în Rusia

În Rusia lui Serghei Esenin Amurgu-i ca o baltă de venin. Pe după dealuri încrustate'n piatră Căteana morții schelăe și latră.

Zac sate rari prin văgăuni adânci Și casele pitite dau în brânci I-atât pământ și-atât bogăție Dar oameni-s sleiți de sărăcie.

Amurgul își pătează balta'n roz Și cânt-o cucuvea la un colhoz. Mi-e sufletul în mine ca un sloi — Sau ca'ntr-o povestire de Tolstoi.

Amurg în Rusia

În Rusia lui Serghei Esenin Amurgu-i ca o baltă de venin. Pe după dealuri încrustate'n piatră Căteana morții schelăe și latră.

Zac sate rari prin văgăuni adânci Și casele pitite dau în brânci I-atât pământ și-atât bogăție Dar oameni-s sleiți de sărăcie.

Amurgul își pătează balta'n roz Și cânt-o cucuvea la un colhoz. Mi-e sufletul în mine ca un sloi — Sau ca'ntr-o povestire de Tolstoi.

Amurg în Rusia

În Rusia lui Serghei Esenin Amurgu-i ca o baltă de venin. Pe după dealuri încrustate'n piatră Căteana morții schelăe și latră.

Zac sate rari prin văgăuni adânci Și casele pitite dau în brânci I-atât pământ și-atât bogăție Dar oameni-s sleiți de sărăcie.

Amurgul își pătează balta'n roz Și cânt-o cucuvea la un colhoz. Mi-e sufletul în mine ca un sloi — Sau ca'ntr-o povestire de Tolstoi.

Amurg în Rusia

În Rusia lui Serghei Esenin Amurgu-i ca o baltă de venin. Pe după dealuri încrustate'n piatră Căteana morții schelăe și latră.

Zac sate rari prin văgăuni adânci Și casele pitite dau în brânci I-atât pământ și-atât bogăție Dar oameni-s sleiți de sărăcie.

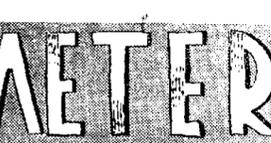
Amurgul își pătează balta'n roz Și cânt-o cucuvea la un colhoz. Mi-e sufletul în mine ca un sloi — Sau ca'ntr-o povestire de Tolstoi.

Amurg în Rusia

În Rusia lui Serghei Esenin Amurgu-i ca o baltă de venin. Pe după dealuri încrustate'n piatră Căteana morții schelăe și latră.

Zac sate rari prin văgăuni adânci Și casele pitite dau în brânci I-atât pământ și-atât bogăție Dar oameni-s sleiți de sărăcie.

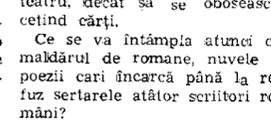
Amurgul își pătează balta'n roz Și cânt-o cucuvea la un colhoz. Mi-e sufletul în mine ca un sloi — Sau ca'ntr-o povestire de Tolstoi.

Imprudență

O vorbă din bătrâni ne sfătuiește să nu ne jucăm cu apa și cu focul. Iată însă că d. Grigore Vasiliu Birlic, acest copil răsfățat al teatrului românesc — scootește bătrâneasca zicală, jucându-se, chiar în văzul publicului, și cu apa, și cu focul.

Astfel, la Teatrul Comedia se reprezintă în clipa de față piesa „Prostul din bae”, cu — bine înțeles — Birlic în rolul principal.

Epigramă trimisă actorilor, în culise:

Vă rog frumos să m'ascultați Că n'am s'o spun de două ori: Orașu-i „fără avocați”, Iar sala, „fără spectatori”.

In greacă fie spus, epigramistul venise la spectacol într-o Luni, și cunoscută ca foarte slabă în materie de rețete teatrale

REȚETA

Iar o să recurgem la o epigramă.

Dar suntem convingși că o să ne dați dreptate!

Știi, mă rog, care este reper-toriul Teatrului Regina Maria, fuzionat de curând, cu cel Municipal? Nu?...

Să vi-l spunem noi!

Prima piesă se va numi: „Pentru Patrie”, iar a doua piesă va fi — ghici, ciupercă, ce-i? — „Papa se lustruește”!

Nici nu mai știm exact dacă acesta este al treilea sau al patrulea an de când „Papa” se tot „lustruește” pe scena Teatrului Regina Maria.

Așa că îi dăm toată dreptatea domnului Jean Moscopol, care, într-o seară la „Café dela Palax”, a compus următorul catren, adresat trupei Bulandra, Storin, Maximilian:

PUNCT ȘI VIRGULA

Am primit, zilele acestea, o scrisoare iscălită M. I. Desprind din scrisoare, un gând: „Două castani și un teiu s'au certat cu portarul din curte. Au devenit foarte obraznici. Pe portar, îl obligă să măture frunzele vestejite și pe mine mă fac să plâng...”

Nu mai fi tristă, necunoscută fetiță!

Au să vină în curând fulgii de nea și au să te facă să râzi, pentru că sunt convins că ai soșonei frumoși și mânuși călduroase, iar, pe străzi, au să-ți surdă oameni caraghioși de zăpădă.

Așa că, șterge-ți lacrimile și așteaptă liniștită, primele zăpezi ale iernii.

Expozițiile de artă plastică

(Urmare din pag. 1-a)

Dar oare ceace se expune la Dalles, nu angajează oare și prestigiul nostru cultural?

Localurile, care angajează prestigiul marilor noastre instituții de cultură, au dreptul să se transforme în instrumente de compromitere a Țării, și de deprivare a valorilor noastre culturale? Nici măcar aci să nu fim scutiți de a ne face de râs? Pentru prețul de închiriere al unui compartiment în sala de expoziții, să fim expuși a fi considerați un popor incult, lipsit de cel mai rudimentar simț estetic? Unde am ajuns, dacă nici Academia Română și Atheneul nu ne feresc de asemenea!

A admite asemenea expoziții în sălile de la Dalles și Atheneu, e ca și cum ai admite un taraf de muzicanți de bălcu, să concerteze în incinta acestor săli. Situația este perfect analogă fiindcă avem de a face exact cu același nivel artistic.

Pentru literatură există o oprită, intrucât marile edituri, chiar particulare, nu publică orice, având un organ de selecție a lucrărilor oferite spre publicare. Cu atât mai mult editurile instituțiilor oficiale (Academia, Fundațiile Regale, Casa Școalelor).

Pentru Teatru există un comitet de lectură.

Pentru Film există o comisie de cenzură.

Pentru muzică este buna reputație a artistului.

În toate cazurile așa dar, localurile și instituțiile publice, care angajează oficial prestigiul și interesele superioare ale culturii naționale, aplică un control, fac o selecție. De ce nu se face același lucru și în cazul artelor plastice? Oricât de defectuos ar fi sistemul cenzurii artistice oficiale, totuși este preferabil libertinajului de acum. Este desul să plătești chiria unui apartament a oricărei săli de expoziție, chiar cu caracter quasi-oficial, ca să poți înfesta publicul cu orice ineptii. Acest lucru este inadmisibil și oficialitatea noastră nu poate rămânea indiferentă. Indiferența poate rămânea numai în ceace privește sălile de expoziții având un caracter cu totul particular. În primul caz însă autoritatea tutela-

Amurg în Rusia

În Rusia lui Serghei Esenin Amurgu-i ca o baltă de venin. Pe după dealuri încrustate'n piatră Căteana morții schelăe și latră.

Zac sate rari prin văgăuni adânci Și casele pitite dau în brânci I-atât pământ și-atât bogăție Dar oameni-s sleiți de sărăcie.

Amurgul își pătează balta'n roz Și cânt-o cucuvea la un colhoz. Mi-e sufletul în mine ca un sloi — Sau ca'ntr-o povestire de Tolstoi.

Amurg în Rusia

În Rusia lui Serghei Esenin Amurgu-i ca o baltă de venin. Pe după dealuri încrustate'n piatră Căteana morții schelăe și latră.

Zac sate rari prin văgăuni adânci Și casele pitite dau în brânci I-atât pământ și-atât bogăție Dar oameni-s sleiți de sărăcie.

Amurgul își pătează balta'n roz Și cânt-o cucuvea la un colhoz. Mi-e sufletul în mine ca un sloi — Sau ca'ntr-o povestire de Tolstoi.

Amurg în Rusia

În Rusia lui Serghei Esenin Amurgu-i ca o baltă de venin. Pe după dealuri încrustate'n piatră Căteana morții schelăe și latră.

Zac sate rari prin văgăuni adânci Și case

CASA CU OBLOANEA VELE LA TATE

(nuvelă inedită) de PAUL IONESCU-DANIEL

Cu pălăria trântită neglijent pe o ureche, cu mâinile în buzunar și cu țigara înfiptă ironic în colțul buzelor, tânărul Ion Stratilat, boem incorrigibil cu pretenții de poet neînțeles, cutreera străzile.

La amurgul ceșos de început de primăvară, el scruta cu priviri distrase biletele de închiriat, trandafirii și ispititoare, lipite pe ziduri albe.

Nimeni nu ar putea afirma cu siguranță că-l îndemna pe tânărul nostru erou să-și schimbe locuința. Poate că veșnicile văicăreli și cicăleli ale gazdei cu jignitoare ei lipsă de înțelegere pentru genii pe cale de afirmare, dar în urmă cu chiria, sfârșiseră prin a-i înfrânge nepăsarea.

Sau poate că în amurgul răcoros și alburii îi plăcea să cutreere străzile liniștite, unde fiecare zid își trăsește viața și fiecare casă adăpostește necunoscutul.

Acum pașii lui răsună apăsat pe caldarâmul unei străzi cu nume poetic și case cufundate în somn. Ochiul a descoperit sus, pe geam, un bilet de închiriat spălat de ploii și îngălbenit de arșișă.

O casă joasă, bătrânească păstrează, în cerdacul impunător și în curtea largă, un aer de trecută și apasă bună stare.

Ion Stratilat s'a oprit. Ceva îl îndeamnă să privească, să sune, să râdă tare, să facă orice, să turbure liniștea obsedantă. Curtea e pustie, cerdacul întunecat, parașina a ros până la temelie zidurile încovoiate, iar poarta masivă și greoaie care apără această fortăreață a tăcerii, e ferecată cu un lăcățos gros spânzurat de un lanț petrecut de trei ori printră zăbrele.

În sfârșit, mâinile înghețate cu dibuit soneria și acum un sunet strident sfâșie tăcerea străzii.

Odată. Nimic. Încă odată. Sunetul a vibrat lung, apoi a murit. Măinile nerăbdătoare scutură cu putere poarta.

Innebruit de această tăcere halucinantă nemotivată, ireală, Stratilat s'a apropiat de gardul dinspre stradă. Bate îndelung, violent, cu senzația precisă a unui pericol iminent, care i-ar răsări dintr'odată din întunerecul cerdacului... Dar nu se întâmplă nimic. Totuși, iată: la o fereastră din fund a răsunat un chip decupat parcă pe calicele nopții. O față palidă, stranie: ochi care privesc fără să vadă, un chip alb ca varul, fără viață, incremenit, un craniu hidos și tragic. O clipă doar, și apoi a dispărut în întuneric.

Stratilat a înghețat. Ar vrea să fugă, să-și audă pașii sfărâmând tăcerea, destrămand vraja, dar nu poate. Nu se poate urni, jintuț parcă de mâini înghețate. Dar nu vine nimeni. Încearcă să-și adune puterile, să-și impună gestul evadării, salvării. Ar vrea să spună, să șipe: plec, fug, dar în locul glasului său a răsunat o voce doăgă și cavernoasă:

— Cine e acolo?

Se uită împrejur. Nu e nimeni. Oare e ceasul ieletor, al vocii fără trup, a groazei fără nume?

— Cine e acolo?

Stratilat răsuflă. E o voce omenească totuși, și atunci... Adus brusca la realitate, își amintește de parcă s'ar deștepta dintr'un vs că a văzut cândva, în alt veac, pe altă lume, un bilet de închiriat.

— E acasă doamna proprietară?

Vocea a ridicat un colț de perdea.

— Așteptați puțin.

Ca în basme, jăcățele grele cad unul după altul. Poarta s'a deschis scârțâind. Pe pietrișul curții răsună ritmic cadența unui picior de lemn. O față ca de o sută de ani îi rânjește știrb. Sub boneta de păs-lă, șuvițe de culoarea lămâii atârână încalcite. Piciorul de lemn se ascunde sub un capod petecit.

Stratilat clipește: în fața lui vrăjitoarea îl îmbrăcește cu un rânjet amabil, deschizând larg poarta. Poetul își ține în mână soarta. Hotărât, pășește dărâ în urma piciorului de lemn. În prima clipă, ochiul, neobișnuit, nu distinge nimic din odăile, obloane lăscate, aer mucegăit și rănced de cameră neacrisită cu anii.

Stratilat gândește, judecând după ceremonialul cu care a fost introdus, că se află în camera de gală... Baba îl liniștește.

Vă aduc imediat o lumânare.

Apăsarea pe care o simte în creștetul capului, de când a intrat s'a așezat acum deacurmezișul pieptului. Se sufocă:

— Ridică te rog oblonul.

De zece ani nu a fost rdcat oblonul... Vocea se înăbușea într'un sughiț: De când a murit domnul; dacă ar vedea conia că-l ridică...

Baba nu termină. Probabil că s'ar întâmpla ceva groaznic.

— Nu ești dumneata proprietărea?

— Nu, eu sunt damă de companie...

„E macabru și comic”, — gândește Stratilat și izbucnește într'un râs nervos în care se descarcă toată tensiunea ultimelor clipe. Bătrâna e jignită.

— Dece râdeți? Și eu am apucat timpuri bune; am fost și eu tânăr, frumoasă, bogată, am călătorit mult și vorbesc trei limbi străine. Când am rămas văduvă, săracă, singură pe lume, m'am angajat înstituțiile la copii și îmi câștigam viața, dar mi-a rețezat tramvaiul un picior, de am rămas beteagă. Apoi am venit aici. Conia era pe atunci singură. Mai ajutam puțin prin casă. Dar acum... Bătrâna și-a întrerupt stăruia spovedanie.

La lumina palpitândă a lumânării, Stratilat o privește.

I se pare acum parcă mai puțin sdrențuită, mai puțin respingătoare. De sub sdrențe s'a ivit, cine știe cum, o veche și prețioasă noblete.

— Ei! Și eu am fost odată cucoană, — mai oftează bătrâna și readusă în prezent adaugă:

— Mă duc să chem pe conia.

Stratilat a rămas în camera singuratecă. Intr'un ungher, un pian șade ghemuit. Pe jos, un vraf de note prăfuite. În mijloc, o masă șchioapă și două scaune fără speteze. Zadarnic caută cu ochii vreo lampă în tavan.

Zărește în schimb rețele dese țesute de păianjeni neapărați dealungul anilor... În cadrul ușii a apărut o femeie înaltă, osoasă. E îmbrăcată destul de îngrijit. Pare să aibă vreo 50 ani.

Trăsăturile îi sunt aspre, nasul încovoiat, fața pământie. Pune pe masă o lumânare aprinsă și îi întinde lui Stratilat o mână mare și osoasă:

— Ertai-mă că am zăbovit. Ce dorii Dvs.? Ochiu cu lumini blânde contrastează ciudat cu asprimea feței. Stratilat se simte ca pe vremuri când, școlar lenes, trebuia să înfrunte întrebările Doamnei.

— Vă rog, aveți ceva de închiriat?

— Eu? Nimic!

— Păi eu am... cred... am văzut bilet afară.

— Ea încearcă să-și amintească.

— Aha! Biletul? Mai e încă acolo?

— L-am pus acum câțiva ani când mi s'a prăpădit bărbatul și vroiam să închiriez câte ceva. Dar nu a venit nimeni. Dumnezeu ești primul. Dar acum...

Vorba îi e molcomă și aleasă. Stratilat tresare înspăimântat. În cadrul ușii s'a ivit o arătare albă. În casa asta ca un moment, nu poate fi decât o fantomă. O fantomă? E vedenia de adineauri, chipul din fereastră... E albă, albă în cămașă de noapte lungă, albă, cu un ștergar alb pe cap.

O clipă îi fixează mută. Apoi, cu brațele deschise, se năpustește spre gazdă. Urlete, urlete înspăimântătoare, umple odăia. În jurul mesei se desășoară un dans macabru, sălbatec, însoțit de țipete sfâșietoare.

Lumina lumânării cade pe cămașa albă ca un gîlgiu. Apoi se retrage în umbra unui ungher, se chirește pe jos și vociferă. Cuvinte stranie, într'o limbă necunoscută. Necunoscută? În amintirea lui Stratilat s'au trezit amintiri, din copilăria îndepăr-

tați și în ureche îi răsună vocea dojenitoare a lui Fräulein Mitzl...

Dar vorbește nemțește! își spune el uimit. Limba europeană are rezonanțe de dialect african.

— Vrăjitoare bătrână!, iar micul adus străini în casă! Iau poporul și vă dau la toți în cap, la toți, la toooși!

Îngrozit de scena lugubră, Stratilat nu îndrăznește să se cîntecască. Gazda se scoală liniștită de pe scaun și apucă mâna nebunei.

— Haide Grety, liniștește-te, ce înseamnă asta? Prin minune femeia s'a potolit. Ca prin ceață, Stratilat o vede înaintând spre el cu mâna întinsă, cu chipul schimonosit de un zămbet.

— Bună ziua, domnule Hanz. Ce mai faci, ce fac Fritz și Elza?

— Eu sunt Hanz... Hanz, își zice Stratilat și în clipa aceasta îi pare totul atât de normal, atât de la locul lui, încât se simte chiar Hanz și e gata să răspundă foarte convins:

— Mulțumesc bine. Dar nebuna se îndreaptă țepănă spre ușă.

— Unde te duci Grety?

— Sigură de sine, Grety răspunde:

— Numai să mă plimb puțin prin Prater. Priviri uluite o urmăresc. Când am mai trăit eu toate acestea? se întreabă Stratilat, cu impresia penibilă a unor întâmplări văzute și trăite altădată, de care zadarnic se străduiește să își amintească.

Gazda se simte datoră să-i dea explicații:

— E o rudă îndepărtată a soțului meu, vieneză de origine. Când părinții ei au săracit și au fost si-

liși să părăsească Viena, de disperare și-a pierdut mințile.

Au internat-o la ospiciu. Bucureștii a rămas pentru ea Viena, oamenii de aici au rămas pentru ea cei de acolo.

N'o să se facă bine niciodată, spun doctorii. Am luat-o la mine, că e mai bine îngrijită. Pentru sufletul soțului meu...

— Ce logic, ce normal e totul, cât de banal... Și totuși... ochii ei cată spre păianjenii din tavan, ca pentru a cere de acolo o mărturie postumă, a răposatului soț.

Și... răspunsul acesta n'a întârziat. A venit deodată sub formă de gemete înfundate, rășbind prin perete. Stratilat își trece mâna pe fruntea obosită. Gazda s'a ridicat îngrijată.

— Iartă-mă, te rog, o clipă.

Stratilat se simte smucit, împins, încolțit. Trebuie să urmeze, trebuie să știe... să vadă... Un coridor lung, nesărit de lung, Beșcă. Măinile pipăie peretii reci și umezi. Gemetele s'au întetit. De sub o ușă, se sirecoară o geană de lumină. O încăpere mare, imensă. Intr'un perete, o iconă vecheată de o candle. Luminița pălpăie, se luptă vitejește cu întunecimile care înecă odăia, îi înmulțesc ungherele, te cotropesc... Gemetele vin din patul mare, dublu, de mahon, care ocupă un perete întreg.

La lumina pălpândă, Stratilat distinge un chip

— Du-te de te odihnește, părinte. Bătrânul rămâne nemșcat.

Intr'un târziu, se ridică cu greu de pe podea și se ghemuiește într'un ungher, murmurându-și neînțeleasa melopee.

Gazda îl privește cu respect. Se simte datoră să dea explicații.

— E un om al lui Dumnezeu, un sfânt adevărat. A făcut și minuni la mănăstire. A îngropat toți călugării, cu venit alții mai tineri și nu l-au înțeles. El a plecat în pribegie din sat în sat din casă în casă. L-am găsit într'o seară, rătăcit pe străzi și l-am luat la mine. Pentru sufletul bărbatului meu...

Da, așa e. Așa trebuie să fie, gândește Stratilat. Atunci, de unde impresia această nelămurită de absurd, de nefiresc? Deodată se simte dator să facă ceva, să ia parte, să se amestece și el. Dar tot impulsul eroic se descarcă într'o întrebare stupidă, adresată fetiței.

— Câți ani ai?

Vocea lui a răsunat straniu și doăgă.

Fira îl privește cu ochi blânzi de vișel. Din gât îi ese un gălgăit ciudat, un murmur de robinet deschis.

— E mută, îl lămurește gazda. Tot pe stradă am găsit-o. Stătea, cu tatăl ei, infirm și bolnav, într'o pivniță rece și umeză.

Ziua cerșea. I-am luat pe amândoi la mine. Pentru sufletul...

Fraza, fraza care lămurește tot și desleagă taina, n'a apucat să fie roșită. Ușa a fost isbită puternic de perete. A năvălit nebuna, despletită, în cămașe, cu ochi holbați, cu o cercevea ruginită în mână. Cu fața schimonosită de ură, se năpustește asupra gazdei.

— Vrăjitoare, bătrână — vrăjitoare bătrână, dă-i afară pe strigoi! ăștia care sug sângele... Noaptea vin la mine și vor să mă gâtuie... Dar n'ai de unde să-i apuci ca să-i ucizi. Numai ziua sunt oameni și ziua trebuie ucisi...

Ce s'a întâmplat apoi, Stratilat își amintește greu, ca prin ceață! Vede nebuna apropiindu-se de pat, cu brațul ridicat amenințător. Vede pe Fira svârcolindu-se pe jos, mic animal încolțit, innebruit de spaimă. Închide ochii ca să nu mai vadă... Dar totuși vede... Vede nebuna luând lumânarea de pe masă și învărtindu-se într'un ritm năprasnic. Buzele lui murmură inconștient:

— E Noaptea Valpurgiei. E ora Ielelor!

Goniți de lumina lumânării, păianjenii mari aleargă pe pereți. Dar în haos răsună o voce, o voce omenească, puternică și amenințătoare:

— „Ce-i aici? Sculatu-s'au morții? Vestitu-s'au îngerii noștri? Sunați-au trâmbițele? Sau... Vocea degenează într'un gemăt sfâșietor: păcătoșii de noi! Doamne, fie-ți milă de noi păcătoșii!”

În genunchi, cu degetele răsfirate spre tavan, piticul Statu-Palmă-Barbă-Cot, profet improvizat, imploră mila Cerului.

Stratilat încearcă să privească pe gazdă. Fața ei e calmă, galbenă, lipsită de orice expresie, și cu aceeași siguranță prezidează sabatul drăcesc. Nici un mușchi nu tresare pe fața împietrită.

Stratilat se așteaptă din clipă în clipă să o vadă încălecată pe o mătură și sbughind-o pe fereastră, ca vrăjitoarele din basmele copilăriei lui... Deodată deschide ochii mari: a mai intrat cineva în cameră.

E baba cloanța, gândește cutremurându-se. Da, e „dama de companie” care l-a introdus în cameră.

— Ce, iar nu vă astâmpărați?

Binisor, o împinge pe nebună afară:

— Haide, du-te de te culcă!

Il scutură pe moșneag.

— Părinte, fă-mi loc să trec.

Toarnă un pahar de apă în obrazul mutei care zace întinsă pe spate, moartă parcă:

— „Haide fată, lasă mofturile!” apoi către stăpâna sa:

— Zău conia, nu știu de unde și de ce îi aduni pe toți ăștia? Ce-ar spune domnul — Dumnezeu să-l ierte, — dacă ar vedea cine doarme în patul lui? Se pare că răposatul a auzit întrebarea și că vrea să-i răspundă personal.

De undeva din văzduh, răsună o melodie cerească. Cântă Ingerii...

E vocea Heruvimilor și Serafimilor. O melodie senină, lîmpede și grațioasă plutește o clipă în camera groazei.

Apoi se topește încet. Na fost decât un pian și a fost doar o arie de Mozart.

Bolnavul nu mai geme. Piticul nu mai murmură, muta se trezește la viață. Stratilat aude cum baba spune că toate crizele nebunei își găsesc deslegare și izbăvire în aceste sunete pe care le scoate din instrumentul vechi și hodorogit, inconștient și fericit. Simte că acum poate să plece, că viața de afară îl cheamă, că nimic nu-l mai ținutește pe loc.

Simte că e tânăr și că va trăi, și va uita...

În coridor îl isbește în față aerul rănced.

O pisică neagră îl privește prin liniștele ochilor verzi și tainici, dar nu e decât o biată pisică neagră. Vraja s'a deslegat... și a plecat, petrecut până la poartă de pasul scândat al piciorului de lemn.

Lucățele au căzut poarta s'a deschis, apoi a re-căzut greoaie. În stradă, Stratilat s'a oprit o clipă. O mașină trece lunecând ușor, cu farurile aprinse. Dintr'o casă, răsună vocea aparatului de radio. Privește înapoi, spre casa adormită și tresare. Ca trezit dintr'un vis, își dă seama că nu e decât o casă părăginită și prost întreținută, că gazda nu e decât o femeie cam sărită, cu intenții filantropice, și că figurile de apocalips străne în jurul ei sunt doar niște biete epave, cărora ea încearcă să le îndulcească soarta. Și vraja? Da, Stratilat simte, cu părerea de rău, că vraja a existat doar în închipuirea lui aprinsă, de poet simbolist și neînțeles. Apoi, amintindu-și că de fapt caută o cameră „mobilată modest”, pleacă, oftând resemnat, în căutarea ei.

— Te doare rău?

Gazda s'a aplecat peste bolnav. O mișcare hotărâtă a tras plapuma... Luminița candeliei scaldă un trunchiuf inform. Pe jos, lângă pat, șade închiriat un bătrân cu fața de pergament, cu barba lungă de nea, cu plete ninse.

— Dar îl cunosc, gândește Stratilat uluit. L-am mai văzut... Când? Unde? Parcă s'a deschis deodată poarta care despărțea viața lui tradită de acum, de lumea fermecută a copilăriei. E Statu-Palmă-Barbă-Cot, își spune el. Și un zămbet șagalnic de aducere aminte îi clipește pe buze... E el... L-am regăsit în sfârșit... Piticul șade încovrigat peste o carte mare cu scoarțe de argint, iar buzele-i uscate murmură neîntrerupt o litanie monotonă.

Vocea aspiră a gazdei rupe farmecul.

— Dă-te la o parte părinte! Măinile mari și osoase mănuesc cu îndemănare vata și tifonul. Fără scârba, fără teamă.

În ochii stinși ai bolnavului s'a aprins o scântee caldă, duioasă, care dăruiește un farmec nou și scump camerei sinistre.

Gazda a învilit bolnavul:

— Fira! Unde ești? Ca răspuns a țâșnit din întuneric făptura puștică a unei fetișcane.

De unde a răsunat? se întreabă Stratilat obosit. De sub o perdea... din dușumea, din întuneric, din noaptea... „Stai puțin cu taică-tău, părintele e obosit”.

Cuminte, fetița se așază pe pat, chip palid de copil, cu ochi mari și triști de iconă bizantină. Gazda șgudue, nerăbdătoare, umerii bătrânului.

Cântec de peste Nistru

Bate vântul peste Nistru, peste șes,
 Aur verde, grâu bogat pentru cules.
 Tot argintul din licoarea apelor,
 Brazdele 'mpletite'n gura apelor.
 Și-o să povestească peste vremi bătrâni,
 C'au trecut pe-aici barbari mai răi ca hunii.
 Au distrus în cale holdele-aurii,
 Și-au călcat sus cisme mame și copii.
 Ville cu sâmul plin și greu de rod,
 N'au ajuns pentru netrebniul norod.
 Nici hambarele 'ncărcate'n sus cu grâne,
 N'au ajuns pentru lăcustele păgâne,
 Frații noștri duceau viață grea, de jug,
 În Moldova Românească dela Bug.
 Dar veni o vreme ca un Răsărit

Se ivi din nou aprins un colț de soare.
 Cea mai mare și mai sfântă sărbătoare...
 Astăzi plaiurile toate-s ale noastre
 Ale noastre-s toate florile albastre.
 Și în locul vuetului lung, sinistru,
 Cântecul s'aude dincolo de Nistru,
 Unde frații 'ngenuchialiți se roagă'n tihnă,
 Pentru cei cari-au murit cu fruntea sus,
 Dumnezeu să-i albă 'n pace și odihnă...
 Și isvoarele de-acum mereu vor duce
 Peste câmpuri splintecate-adănc de plug,
 Strigății ostașilor ce potru cruce,
 Și-au dat sângele'n Moldova dela Bug.

CONSTANTIN SALCIA